

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences

Cilt: 28, Sayı: 2, Sayfa: 231-253, TEMMUZ – 2018

Makale Gönderme Tarihi: 13.04.2018 **Kabul Tarihi:** 27.07.2018

TÜRKİYE VE DARBELER: 15 TEMMUZ ÖRNEĞİ

Turkey And Coups: A Case Of July 15

Murat AYGEN¹

ÖZ

Darbelerin gerçek mağduru o ülkelerde yaşayan insanlardır. 1960, 1970, 1980, 15 Temmuz darbelerini ve 28 Şubat post modern darbesini, toplumun kendilerine yönetme hakkı vermediği kimselerin, işbirliği ve görev bölümü yaptıkları gruplarla beraber halkın iradesine müdahale ederek, meşru yönetimi devirerek, yönetme hakkını gasp ettikleri söylenilebilir. Bu müdahaleler sonrası halkın bağrından çıkmış, TSK'nin itibarının zedelendiğini, halkın askere bakışında olumsuzluklar olduğunu ve bu darbeleri halkın benimsemediğini, daha önce milletin gözünde güvenilir kurumların başında gelen ordunun halkın gözünden düştüğünü ve güvenilir olmayan kurumların arasına girdiği düşünülmektedir. Bilahare kışlasına dönen, güvenilirliğini artıran, Türk silahlı kuvvetlerinin 10 yıl geçmeden yeni bir darbe içinde kendilerini bulmaları, ordunun bu güvenilirliği kaybettiğini, halkımızın yeniden orduya olan itimadının zayıfladığı, bunun ise halkın orduya karşı güvenin sarsılmasına neden olduğu söylenilebilir. Ne hazindir ki sonradan milli orduya kumpas olduğu belirlenen ve birçok mağduriyetlerin yaşandığı, bazı subayların intihar ettiği, orduya karşı yapılan, Ergenekon, balyoz, sarıkız ve ay ışığı gibi davalarının ve operasyonların başlangıcında halkımızın bu tür operasyonları yapanlara destek veriyorlardı. Askerlerin tutuklanmalarına seviniyorlardı. Çünkü orduya karşı güven sarsılmıştır. Bu tür davranış tamamen halkın orduya karşı güvensizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu destekler, ordunun geçmişte siyaset kurumuna karşı yaptığı haksız uygulamalardanır. 15 Temmuz'da ordunun tamamının darbe içerisinde yer almaması ve darbenin bastırılmasında da etkin rol alması ordunun güvenilirliğini yeniden artırmıştır. 15 Temmuz, Türk milletinin, milli orduyla beraber darbelere karşı direndiği bir mücadeledir. 15 Temmuz, milli iradeye sahip çıkma günüdür.

Anahtar kelimeler: Milli irade, Darbe kalkışması, 15 Temmuz, Türkiye

ABSTRACT

The real victims of coups are people who live in those countries. It can be said that the people who did not give the right to govern themselves to the 1960s, 1970s, 1980s, July 15, and the February 28 postmodern coup, have usurped the right to overthrow and rule over the legitimate government by interfering with the will of the people together with the groups they have worked with. After these interventions, people don't adopt the coups, have negative views about military, the reputation of the Turkish Armed Forces is damaged. It can be thought that after the coup attack, army which is one of the most reliable institutions in Turkey become to be one of the untrustworthy institutions in Turkey. Turkish armed forces have found themselves in a new coup in less than 10 years and that the army has lost its credibility and the views of our people about army has weakened and this cause people to lose confidence against the army. Priorly Turkish people were supported operations such as Ergenekon, Balyoz, Sarıkız and Ay Işığı while many unjust suffering happened, some military officers committed suicide. Thereafter, it was understood that it conspires against the national army. They were happy because of arrested soldiers. Forwhy, the trust on the army was decreased. The reason of this was lack of confidence of people against the army. These supports are unfair practices of the army against the political institution in the past. On July 2015, the fact that the whole of the army was not involved in the coup attempt and taking an active role in the suppression of the coup attempt increased the reliability of the army again. July 15 is a struggle for the Turkish people to stand out against the coup plotters with the national army. July 15 is the day of national sovereignty.

Keywords: National will, Coup attempt, July 15, Turkey

¹ Dr.Öğr. Üys., Fırat Üniv., İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ELAZIĞ e-posta: maygen@firat.edu.tr

1.GİRİŞ

Silahlı kuvvetler Türkiye'nin göz bebeğidir. Türk milleti asker bir millettir. Milletimizin bağrından çıkmıştır. Halkımız askeriye peygamber ocağı olarak görmektedir. Peygambere olan sevgisinden dolayı askerine Mehmetçik adını vermiştir. Türk silahlı kuvvetleri Türk milletinin en çok güvendiği kurumların başında gelmektedir. Ülkesini ve devletini seven hiçbir asker darbe yapmamalıdır. Çünkü en kötü demokrasi en iyi ihtilalden iyidir. Seçimle gelen seçimle gitmelidir. Demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir. Halkın iradesinden başka hiçbir irade meşru değildir. Peki, bu darbelerin arkasında kim var? Darbeleri kimler destekliyor? Ülkemizde yaklaşık her 10 yılda bir darbe veya ihtilal oluyor. Dış destek sağlanmadan bir ülkede kolayca bir darbe yapılabilir mi? demokrasisi yerleşmiş, vatandaşları bilinçlendirilmiş, gelişmiş ülkelerde de silahlı kuvvetler yönetime el koyabilirler mi, neden genelde az gelişmiş ülkelerde darbeler oluyor, darbelerin demokrasinin gelişmesiyle bir ilgisi var mı? Gibi soruların yanıtı bulunduğu zaman ülkelerin darbelerle mücadelesi daha kolay olacaktır. Darbeler ordu içinde organize olmuş ve örgütlenmiş gizli bir çete ve cunta tarafından yapılmaktadır. Bu çetenin içinde silahlı kuvvetlerden olanlarda vardır, sivil kanatta olanlarda vardır. Görünüşte Silahlı Kuvvetler mensubu ön plandadır. 12 Eylül ihtilali ve 28 Şubat post modern darbe hariç diğer ihtilal ve darbeler emir komuta zinciri içerisinde yapılmamış ve herhangi bir hiyerarşiye dayanmamaktadır. Silahlı kuvvetler kurumsal olarak darbe yapmamalıdır. Türk milleti, görevi kendisini kollamak ve korumak olan silahlı kuvvetlere güvenmeli ve itimat etmelidir. Silahlı kuvvetlerin güvenilirliği sarsılmamalıdır. Türk silahlı kuvvetleri, milletin güvenine ihanet etmemelidir. Bağrından çıktığı millete silah sıkmamalı ve üzerine tank sürmemelidir. Halkına acımasızca kurşun atmamalıdır. Millî iradenin tecelligahı olan T:B:M:M'yi bombalamamalıdır. Bu ülkenin insanlarını, kendisi gibi devletini korumakla görevli polisini bombalayıp onları öldürmemelidir. Silahlı kuvvetlerinin en önemli görevi ülkemizi ve aziz milletimizi düşmanlara karşı korumak ve kollamaktır. Maalesef ülkemizde darbe geleneği vardır. Çalışmamızın konusu her 10 yılda bir ülkemizde meşru yönetime karşı yapılan ve siyaseti duraklatan, kesintiye uğratan darbeler tarihini incelemektir. Amacımız ise ülkemizdeki darbe geleneğini incelemek, sebep ve sonuçlarını analiz etmektir. 15. Temmuz darbesi Türkiye'de darbeler tarihini hatırlamamıza vesile olmuştur. Ülkemizde bir defa daha ordu-siyaset ilişkisinin bilinmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. 15. Temmuz darbesinin yaklaşık olarak yetmiş yıllık bir geleneği vardır. Ve bu gelenek yeterince incelenmezse ve bilinmezse ülkemiz ileride daha çok sıkıntılar yaşayabilir. Darbelerin birbirleriyle bağlantısını bilmek lazımdır. Önemli olan darbelerin tarihi değil, darbeci anlayışın zihniyetini öğrenmek gerekmektedir.

Darbe, devlet kurumlarını temsil eden gurupların ve bilhassa ordunun, halkın iktidarını alacağı etmesidir. 27 Mayıs ve 28 Şubat askeri müdahaleleri gibi. İhtilal ise, halkın, devlet kurumlarına ve bilhassa orduya karşı ayağa kalkmasıdır. 789 Fransız, 917 Rus Bolşevik, 979 İran ihtilali gibi. (www.ismailkazdal.org/) Diğer bir ifadeyle darbe, bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işidir, ihtilal ise bir ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısını veya yönetim düzenini değiştirmek amacıyla kanunlara uymaksızın cebir ve kuvvet kullanarak yapılan geniş halk hareketi, devrimidir. Darbeyi ordu, ihtilali ise halk yapar. Darbe dar kapsamlıdır. Yönetime el koyan ordu gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra eski görevine kıyasla döner. Bazen çok uzun zamanda görevinde kalabilir ve yönetim diktatörlüğe dönüşebilir. Ama ihtilal çok kapsamlı olup sonuçları çok farklıdır. Bu sonuçlarla devletin yönetim şekli ve rejimi bile değişebilir.

Türk Dil Kurumunca sözü edilen kelime; "Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi" olarak tanımlanmaktadır. Kısa bir tabirle özetlemek istersek darbe, silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasınıdır. Bu hareket, silahlı kuvvetlerin demokrasi yönetiminin karşıtı olduğunun bizzat göstergesidir. Yönetiminde demokrasi olgusunu barındırmayan ülkelerin daima gerilemeye mahkum kaldığı düşünülecek olursa ülkenin kaderini son derece olumsuz etkileyecek olan bir durumdur. (www.haber7.com.tr) Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılından bugüne ülkemizde; darbe, darbe girişimi, muhtıra, e-muhtıra olmak üzere toplamda 8 darbe girişimi

meydana gelmiştir. Bu olayların hepsinin ne olduğu aşağıdaki listede sıralandığı gibidir: 27 Mayıs 1960 Darbesi, 22 Şubat Ayaklanması, 12 Mart 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980 Darbesi,-28 Şubat 1977 Süreci, 27 Nisan 2007 E-Muhtırası, 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi (www.haber7.com.tr.)

Türkiye tarihine "post modern darbe" olarak geçen ve toplum ile siyaset üzerinde derin postal izleri bırakan 28 Şubat'ta bir darbedir. Askeri bir müdahale olan 28 Şubat, 1997'de Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller hükümetinin silahlı kuvvetler tarafından istifaya zorlanmasıyla yaşanmıştır. 27 Mart, 27 Mayıs ve 12 Eylül darbelerinin aksine, askerler 28 Şubat'ta yönetime bizzat el koymadı. Bunun yerine medya üzerinden bir savaş verildi. Askerlerin hükümeti görevden zorla almaması da 28 Şubat'ın "post-modern darbe" olarak anılmasına yol açtı. Askerlerin deyimiyile "demokrasiye balans ayarı" yapılmıştır. (www.superhaber.com.tr.)

2.DARBELER

Özellikle Abdülaziz'in yeniçeriler tarafından tahttan indirilişi Türk siyasi tarihindeki ilk askeri darbe olarak nitelendirilmektedir. Türkiye siyasi hayatına gerçekleştirilen ilk askeri darbe ise, 27 Mayıs 1960 darbesidir. 27 Mayıs ya da 1960 darbesi olarak anılan ters demokrasi hareketinin temelini inebilmek için II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan soğuk savaş ortamı ve iki kutuplu dünya düzenini değerlendirmek lazımdır. (Doğan, 2005: 7) 1960 darbesi, sadece halkın oylarıyla kurulmuş bir hükümetin silah zoruyla indirilmesi değil, aynı zamanda Cumhuriyet döneminin ilk askeri darbesi olması ve bundan sonrakilere örnek teşkil etmesi bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Bu darbe, Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi ve kurumsallaşması sürecini trajik bir şekilde kesintiye uğratmış, siyasi yapının temellerini kökünden değiştirecek yeni yapılanmaya zemin hazırlamıştır.(Dursun,2001:13) 1960 darbesinde dış siyasetin etkisi olduğu iddia edilir. Bu iddianın dayanağına göre aydınlanmış bir Türkiye'yi Batı istemiyordu, çünkü bu durum emperyalizme ve onun işbirlikçilerine geçit vermeyecekti.(Yetkin,1995:48) 27 Mayıs, sadece DP iktidarını yıkıp yeni bir anayasayı yürürlüğe koymamış, aynı zamanda Türk Silahlı Kuvvetlerini siyasete ve sivil idareye müdahale eden bir yapıya büründürmüştür.(Yılmaz, 2000:365) 27 Mayıs'ta amacına ulaşamayan bazı ordu mensupları 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarına da karışmıştır.

2.1.22 Şubat 1962– 21 Mayıs 1963 Harekâtları ve 12 Mart 1971 Muhtırası

22 Şubat Harekâtının öncüleri arasında yer alan Talat Aydemir'dir. Aydemir, ülkenin bulunduğu durumu göz önüne alarak 22 Şubat'ta ihtilal girişiminde bulduklarını belirtmiş ve şöyle devam etmiştir:"22 Şubat Harekatı'na memleketin yüksek menfaatini düşünerek tevessül etmiştim. O gece saat 03.00'de son defa durumun muhakemesini yaptım. Harekâta muvaffak olduğum takdirde ertesi gün belki bazı havacılar şehre bomba atabilirlerdi. Ve belki de Silahlı Kuvvetler içinde çarpışma genişleyebilir, yurt içinde bir iç harbe sürüklenebilirdik. Bu duruma Amerikalılar kendi füze rampalarını muhafaza altına almak için bir çıkarma veya bir indirme yapabilirler veya Ruslar da doğudan ve Boğazlardan istilaya geçebilirlerdi. Böylece memleket bir Güney-Kuzey Kore durumuna düşebilirdi. Ankara'da kan döküldüğü takdirde harekâta muvaffak olacaktım. Gayem dikta değildi. Mecburen harekâta karar verip de bu işten vazgeçen büyük rütbeli generalleri temizlemem lazımdı. Bu durum ise orduda iyi bir tesir yaratmayacaktı. Bir müddet sonra ordunun alt kademelerinde bizleri iktidardan devirmek için cuntalar kurulacak ve yeni ihtilaller hazırlanacaktı. Bu durumda mücadeleye idarenin tahammülü yoktu. Gaye, memlekette yapılması gereken köklü reformların yerleştirilmesi, iktisadi düzen ve sosyal adaletin kurulması idi. İşte buna imkân kalmayacaktı. O halde; yapılan ihtilal hedefine varmayacaktı. Üçüncüsüne de bu memleketin tahammülü yoktu. Üçüncü, bir Komünizm ihtilali olabilirdi.(Bozdağlı, 2016:375)

Bir olayı anlamak için sebeplerini analiz etmek ne kadar önemliyse, sonuçlarını araştırıp ortaya koymak da o kadar önemlidir. Tarihin akışını değiştiren bir olay olarak nitelendirilen 15 Temmuz olayı (15 Temmuz'da ortaya çıkan ihanet ve büyük Türk milletinin buna verdiği cevap) sonuçları bakımından ele alınıp incelendiğinde darbeleri önlemek açısından önemli bir gelişmedir. 22 Şubat Harekâtının başarısızlığına rağmen harekâtın öncü kadrosu ülkeyi içinde bulunduğu karışıklık

ortamından kurtara bilmek amacıyla 21 Mayıs 1963'te tarihte, 21 Mayıs Harekâtı olarak nitelenen ihtilali gerçekleştirmek istemişlerdir.(Çakmak,2008:48)Fakat bu harekât da bastırılmış, Millî Güvenlik Kurulu ile Bakanlar Kurulu ortak bir bildiri yayınlayarak, harekâtın bastırıldığını, suçluların yakalandığını açıklamıştır. Harekâtın önde gelen isimlerinden Fethi Gürcan 27 Haziran 1964'te, 5 Temmuzda da Talat Aydemir sabaha karşı idam edilmiştir.(Yılmaz, 2000:365)

Tarih 12 Mart 1971'e geldiğinde Türkiye hala iç huzurunu bulamamıştır. Ülke ekonomik bunalımlar, siyasi çekişmeler ve suçlamalarla sosyal çalkantılar arasında kalmıştır. 27 Mayıs'ın amacına tam olarak ulaşamamasının yarattığı huzursuzluk, 22 Şubat ardından 21 Mayıs'ı getirmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu bu duruma karşılık Türk Silahlı Kuvvetleri, Parlamento'yu ve Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti'ni tehlikeye atmakla suçlayarak, ultimatoma niteliğindeki muhtırayla, hükümetin çekilmemesi karşısında yönetime el koyacağını bildirmiştir.(Öymen, 2011:390)

Darbelerin gerçek mağduru o ülkelerde yaşayan insanlardır. 1960, 1970, 1980, 15 Temmuz darbelerini ve 28 Şubat post modern darbesini, toplumun kendilerine yönetme hakkı vermediği kimselerin, işbirliği ve görev bölümü yaptıkları gruplarla beraber halkın iradesine müdahale ederek, meşru yönetimi devirerek, yönetme hakkını gasp etmişlerdir. Bu müdahaleler sonrası halkın bağrından çıkmış, TSK'nin itibarının zedelendiğini, halkın askere bakışında olumsuzluklar olmuştur. Bu darbeleri halkımız benimsememiştir. Daha önce milletin gözünde güvenilir kurumların önünde gelen ordunun halkın gözünden düştüğünü ve güvenilir olmayan kurumların başında geldiğini kabul etmemiz lazımdır. Bilahare kışlasına dönen, güvenilirliğini artıran, Türk silahlı kuvvetlerinin 10 yıl geçmeden yeni bir darbe içinde kendilerini bulmaları, ordunun bu güvenilirliği kaybettiğini, halkımızın itimadının zayıfladığını görmekteyiz. Bu ise halkın orduya karşı güvenin sarsıldığını göstermektedir. Ne hazindir ki sonradan milli orduya kumpas olduğu belirlenen ve bir çok mağduriyetlerin yaşandığı, bazı subayların intihar ettiği, Ergenekon, balyoz, sarıkız ve ay ışığı davalarının ve operasyonların başlangıcında halkımız bu tür olaylara destek veriyorlardı. Askerlerin tutuklanmalarına seviniyorlardı. Çünkü orduya karşı güven sarsılmıştı. Bazı siyasilerin bile bu operasyonlara destek verdikleri bilinmektedir. Bu tür davranış tamamen halkın orduya karşı güvensizliğinden kaynaklanmaktadır. Ordunun geçmişte siyaset kurumuna karşı yaptığı haksız uygulamalardandır.15 Temmuz'da ordunun tamamı darbe kalkışmasının içerisinde yer almamıştır. Darbenin bastırılmasında da etkin rol almıştır.

Askeri diktanın sonsuza kadar devam etmeyeceğini bilen Kenan Evren ve "silah arkadaşları", durumu kotarmak için bir siyasi partinin zorunlu olduğunu anlamıştı. Devreye hemen emekli Orgeneral Turgut Sunalp girdi ve 40 eski "silah arkadaşı" ile birlikte 16 Mayıs 1983'te Milliyetçi Demokrasi Partisi'ni (MDP) kurdu. MDP, seçime girmesine izin verilen ANAP ve Halkçı Parti ile, 6 Kasım 1983 seçimlerinde ilk sınavını verdi. Ve bu darbecilerin ilk büyük hüsranı olarak da tarihe geçti. Kenan Evren'in dönemin TRT'sinde milleti hizaya çekerek MDP'ye oy istemesine, ordunun eski paşalarının kadroları doldurmasına rağmen MDP sandıktan ancak yüzde 23 oy ve 71 milletvekili çıkarabildi. 6 Kasım 1983 seçimlerinin kazananı ise, tek başına iktidara gelen ANAP ve lideri Turgut Özal oldu. 1983 seçimlerindeki yenilgi, sivil yönetime geçiş ve askerinin nüfuz kaybı için kritik bir dönüm noktasıydı.(www.haberler.com) Hemen ertesi yıl, 25 Mart 1984'teki yerel seçimler ise, MDP'nin fişinin çekildiği seçim oldu. Oyların % 6.96'sını elde eden MDP, üç il merkezinde belediye başkanlığı elde edebildi. MDP'nin seçimlerdeki başarısızlığı, parti yönetimine karşı yoğun bir muhalefetin doğmasına yol açtı. 13 Temmuz 1985'te yapılan birinci olağan kongrede Turgut Sunalp'ın yerine parti genel başkanlığına Ülkü Söylemezoğlu seçildi. Yönetimdeki bu değişikliğin de canlılık getirmeyince, 4 Mayıs 1986'da yapılan olağanüstü kongrede partinin feshedilmesi kararlaştırıldı. Partili milletvekillerinden bir bölümü, o sırada kurulan Hür Demokrat Parti'ye (HDP) katıldı. Bazı milletvekilleri de Anavatan Partisi'ne ve Doğru Yol Partisi'ne girdiler. Eski genel başkan Turgut Sunalp ve birkaç milletvekili ise bağımsız kaldı. Böylece darbecileri desteklemek için kurulan MDP, 3 yıllık hikâyesiyle siyasetin tozlu raflarındaki yerini aldı.(www.haberler.com.tr.)

Darbeyi ordu içinde gizli bir yapılanma olan cunta yapabilir. Bütün ihtilalleri ve darbeleri incelediğimiz zaman ordunun bir bölümünün bu ihtilal ve darbeler içerisinde yer almadığını görmekteyiz. Millet iradesini ancak bir cunta tanımam diyebilir. Anayasayı değiştirme, yeni bir anayasa yapma hakkı daha iyi anayasa yapmak kaydıyla halka aittir. Milletimiz her darbeden sonra iktidarın kime verildiğine, kime verilmek istediğine bakarak, darbeyi ve darbecileri çok iyi tahlil etmiş, cuntayla işbirliği yapan siyasetçilere bu ülkeyi yönetme hakkını hiçbir zaman vermemiştir. Her darbeden sonra yapılan seçimlerde, mağdur edilmiş, silah zoruyla iktidardan uzaklaştırılmış ve hakkı gasp edilmiş partilerin devamını temsil eden ve o partinin programlarını uygulayacak partiyi yeniden iktidara getirmektedir.27 Mayıs'ta' iktidardan uzaklaştırılan DP'nin yerine onun devamı gibi görünen AP'ni iktidara gelmiştir.12 Eylül'de ise AP'nin yerine ANAP'ni destekleyerek iktidara getirmiştir. Darbecilerin desteklediği ve açık açık mitinglerde darbeciler tarafından oy istenmesine rağmen MDP'ne halk iktidarı teslim etmemiştir.Çünkü en kötü demokrasi en iyi ihtilalden daha iyidir. Her ihtilal kendi çocuğunu yer. Seçimle iktidara gelmiş bir iktidarı ancak yeni yapılacak bir seçimle bu halk iktidardan düşürebilir. Halkın rızasına dayanmayan, seçimle işbaşına gelmemiş bir yönetim meşru sayılamaz. Demokrasi tahammül sanatıdır. Seçimle iş başına gelmiş, halkın iradesine, rızasına dayalı meşru bir yönetimi, ancak yeniden yapılacak bir seçimle iş başından uzaklaştırılabilir. Başka türlü bir uygulama meşru sayılamaz ve demokratik olmayan bir şekilde iş başına gelmiş bir yönetim meşru sayılmamaktadır. Seçimle gelen ancak seçimle gitmelidir. Sandık halkın iradesidir. Sandık halkın namusudur. Halk namusuna sahip çıkmalıdır.15 Temmuz hain FETÖ kalkışması, ayaklanması halkın iradesine saygı duymamaktadır. Halkın oyuyla işbaşına gelmiş demokratik bir yönetimin silah zoruyla gasp edilmesidir. 15 Temmuz halkın iradesine saygı duymamaktır. Halkın iradesini tanımamaktır. Halkın gücünün üstünde hiçbir gücün olmamasıdır.

3. TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ

Yazar Mehmet Kemal demokrasinin Türkiye'deki halini şöyle özetlemiştir: "...Demokrasi her karambole düştüğünde tehlikeyi savuşturacağız diye üstüne oturdular. En sonra 12 Eylül'e geldik. Askerler, anarşiden, vur kırdan, şundan bundan ülkeyi temizlediler. Aradan altı yıla yakın bir süre geçti, demokrasi nerede? Arada bul bakalım, bir türlü geldiği yok.(Kemal,1986:146) Yazar Pervin Erbil'e göre 1978'e gelindiğinde darbe hazırlığına başlanmış, bu darbeyi meşru kılabilmek ve haklılık kazandırabilmek için şiddet tırmandırılmış, kaos ortamı oluşturulmuş, kitleler üzerinde iktidar boşluğu hissi uyandırılmıştır. 80 öncesi dönemde provokasyon, katliam ve çatışmaların artmasının sebebi bu olmuştur. Yine Erbil'e göre bir plan hazırlanmış ve bu planı hazırlayanlar arasında CIA da yer almıştır. Bu darbenin halk kitleleri üzerinde yarattığı tahribatın boyutları oldukça büyük olmuştur. Uzun yıllar devletin tüm aleyhteki uygulamalarına karşın ülkede yaprak kımıldamamış, en açık haksızlıklarda dahi Türk toplumunun duyarlılığı harekete geçirilememiştir.(Ersoy,1998:171)

12 Eylül'de Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koyarak ülkenin bölücü ve yıkıcı bir iç savaşın içine çekildiğini iddia etmiştir.(Öymen, 2011:390) "Ünlü bir Fransız sözü; savaş generallere bırakılmayacak kadar önemlidir, der. Türk generallerin görüşü de, demokrasi politikacılar bırakılmayacak kadar önemlidir, şeklindedir." (Bernard,2012:65) Darbeler, demokrasi açısından tarihe bir gerçeği öğretir ki o da bir defa askeri yönetim ülkenin demokratik yapısını kesintiye uğrattınca bir daha demokrasiye dönülmesi kolay olmuyor.(Emiroğlu,2016:1)

3.1. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmetler Kanunu

TBMM Genel Kurulu'nda TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesini değiştiren yasa maddesi kabul edildi. "Silahlı kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır" ifadesi, "Silahlı kuvvetlerin vazifesi; yurtdışından gelecek tehdit ve tehlikelere karşı Türk vatanını savunmak, caydırıcılık sağlayacak şekilde askeri gücün muhafazasını ve güçlendirilmesini sağlamak, TBMM kararıyla yurtdışında verilen görevleri yapmak ve uluslararası barışın sağlanmasına yardımcı olmaktır" şeklinde değiştirildi. (www.hurriyet.com.tr.) Böylece darbelere dayanak olan 35.madde değiştirilerek yürürlükten

kaldırılmış oldu. Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz, darbelere dayanak oluşturduğu savunulan, TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesini değiştiren tasarının görüşmelerinde yaptığı darbe yorumlarıyla dikkat çekti. Yılmaz, "Darbeyi, kurumsal olarak TSK yapmaz. Darbe bir çete tarafından yapılır. Ama bu mikrofonun önüne silahlı kuvvetler mensubunu koyuyorlar" dedi.(www.hurriyet.com.tr.)

3.2. TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. Maddesi Hakkında Her Şey

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde "darbe" yaptığı gerekçesiyle sorgulanan ilk "devlet" ve "Genelkurmay Başkanı" olan Kenan Evren, hiç sürpriz olmayan bir savunma yaparak "neden darbe yaptıkları" sorusuna cevap verirken "Anayasal kurumlar çalışmıyordu, biz de Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesine dayanarak idareye el koyduk" sözleriyle tarihe geçecek bir savunma yapmıştır.(t 24.com.tr)

Darbelerin temel dayanağı olarak gösterilen, askere darbe yapmayı meşru sayan, halkın oylarıyla seçilen ve meşru yönetimi iktidardan uzaklaştıran, anayasayı da çiğneme görevi veren bir düzenleme olan 35. maddenin tarihi hiç kuşkusuz 1961 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk önce "Ordu Dâhili Hizmet Kanunu" adıyla tam 83 yıl önce, 1935 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak tartışılan bu düzenleme, askere cumhuriyeti kollama ve yetkisi 34. maddede bulunuyordu. Daha sonra İsmet İnönü'nün "Başvekil" olarak imzasını taşıyan 1934 tarihli ilk tasarıda ordunun vazifesi "Türkiye vatan ve Cumhuriyetini müdafaa etmek" " Cumhuriyeti kollamak ve korumak" biçiminde değiştirildi. Artık askerın "yurdu korumak" dışında, bir görevi daha vardı. Bu ise "Cumhuriyeti kollamak ve korumak"tı. Asker bu görevini çok geçmeden 27 Mayıs'ta gerçekleştirecekti. Kanun, anayasanın üstünde değerlendirilmişti. Hâlbuki hiçbir hukuk devletinde kanunlar anayasaya aykırı olamazdı. Kanunlar anayasanın üzerinde olamazlardı. Çünkü anayasa normlar hiyerarşisinin en üstünüdür. Milletın seçtiği hükümet bu maddeye dayandırılarak görevden uzaklaştırılmıştır. Millet iradesi yok sayılmıştır. Meclis kapatılmış, parlamento feshedilmiş ve milletvekilleri yargılanarak üç idam ve yüzlerce insana ceza verilmiştir. Bazı insanların bir sonraki seçimde aday olmalarına engel olunmuştur. Askerler, hiçbir hukuk devletinde kabul edilemeyen bir görevle anayasayı çiğneyerek suç işlemişlerdir. Darbeye dayanak oluşturulan bu kanun 4 Ocak 1961'de kabul edilen 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmetler Kanunu'dur. 27 Mayıs 1960'da darbe yapan asker, 1961'de Ordu Dahili Kanunu'nu "TSK İç Hizmet Kanunu" adıyla yeniden düzenlemiştir. Darbe geleneğini kendisine yol yapmak isteyenler yeniden düzenledikleri kanunu "Silahlı Kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve Anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır" olarak değiştirmişlerdir. 1961 yılından beri yürürlükte olan bu kanunun 35. maddesi nihayetinde AK parti iktidarı döneminde Erdoğan'ın, darbe için insan unsuru ve uygun ortamın olup olmadığının tartışmalı bir konu olduğunu, TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesindeki ifadede darbe yetkisinin tanımlanmadığını belirterek, "Sivil iradeyi yok farz ediyorsunuz. Bırakın bu işin mücadelesini sivil irade versin. Silahlı Kuvvetlerimiz kendini dış saldırılara karşı, bu ülkenin dış güvenliğini korumakla görevlendirmesi lazımdır. İçeride de polisın bu işi sivil iradeyle beraber yürütmesi lazım. Bu iş birbirine karıştığı anda, o zaman bu ülke... Olağanüstü halde de valilik otoritesini kullanır" ifadesiyle 35. maddenin kaldırılmasının önünü açmıştır.

12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinde Başbakanlık koltuğundan uzaklaştırılan Süleyman Demirel bir mülakatında, "Bu madde durduğu sürece Türk Silahlı Kuvvetleri hükümete de, parlamento da sormadan 'laiklik elden gidiyor' diyerek resen el koyar" sözleriyle dile getirmiştir. (Donat, www.sabah.com.tr.) Fakat bu böyle gitmeyecek Ak parti döneminde 35. madde yürürlükten kalktıktan sonra bile 15 Temmuz 2015 yılında asker kılıklı bazı kişilerin yeniden darbeye teşebbüs edeceği görülecek ve halkın oylarıyla iktidara gelmiş, sandıktan çıkmış ve meşru bir yönetime karşı yeni bir darbe daha yaşanacaktı. Demek ki darbelerin 35. madde ile bir alakası yoktur. 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980, 28 Şubat 1997'de darbe yapanlar hep bu maddeden kendilerine vazife çıkarmışlar ve seçilmişlere müdahale etmişlerdir. 28 Şubat sürecinde iktidardan uzaklaştırılan REFAHYOL hükümetine karşı askerın "Durumdan vazife çıkardık" sözlerine de açıklık getiren söz konusu ifade aynen şöyle: "Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev, ya üst

makamlardan verilir, ya da durumdan çıkarılır.”Askeri vesayete karşı en ciddi adımların atıldığı bir dönemde CHP 35. maddenin değiştirilmesi için TBMM’ye yasa teklifi vermiştir. Başbakan Tayyip Erdoğan’da 31 Ocak 2010’da TRT-1’de soruları yanıtlarken, “Konsensüs gerçekleştirildiğinde bu çok kolay yapılabilir. Bunun için çok uzun zamana da ihtiyaç yoktur. Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ tarafından 2009 yılında yapılan açıklamada ise; Cumhuriyet’in temel nitelikleri arasında “demokrasiyi” de saymış, bir anlamda “Cumhuriyet’i koruma ve kollama görevinin artık “demokrasiyi korumayı” da kapsadığı mesajını vermişti.Türk silahlı kuvvetlerinin iç hizmet kanununun darbelerle dayanak teşkil eden 35.maddesini kaldırmakla darbeler engellenemiyor.15 Temmuz göstermiştir ki darbelerin 35.madde ile alakası yoktur.35.madde darbecilerin sığındığı, darbelerle kılıf arandığı bir maddedir.

4. HALKIN GÜCÜ

Sık sık söylenen, ilk bakışta doğru gibi görünen ‘1960’ta halk Menderes’e sahip çıksa sokaklara dökülse 27 Mayıs darbesi başarılı olamazdı. Başbakan idam edilemezdi veya Süleyman Bey 12 Mart ya da 12 Eylül’de şapkasını alıp gitmeseydi, halk sokağa çıksaydı darbeler yapılamazdı, akim kalırdı’ yorumları her zaman yapılmıştır. Bu ise sadece halkın kendi kendini avutmasıdır. Ama şu da bir gerçektir ki İstanbul Yenikapı’dan Yassı adaya tünel kazıp Menderes ve arkadaşların kaçırılacağına devletin yetkileri inanmış ve birçok masum insan bu gülünç ve yapılması mümkün olmayan olayla ilgili tutuklanmışlardır. Bu psikolojik durum darbeyi yapanların halktan ne kadar korktukların ifadesidir. Halkın Menderes ve arkadaşlarına sahip çıkamama, Demirel’in haksız yere çeşitli darbelerle maruz kalması, 12 Eylül’de yaşanan hazin hikâyeler, mağduriyetler, yaşanan travmalar darbelerin halkın hafızasında negatif olarak yer almasına sebep olacak ve 15 Temmuz’da bu toplumsal hafıza faaliyete geçecek, halk bütün kesimleriyle darbeye direnmeye çalışmıştır. Nitekim 15 Temmuz’da halkın gücü patlamış bir volkan gibi her tarafta yayılacak ve darbecilere karşı direnerek zafer kazanmıştır. Türk siyasi tarihinde ilk defa bir darbe halkın gücü karşısında başarısızlığa uğramıştır. Türk milleti bir temmuz akşamı şaha kalkmış, darbeye direnmiş ve göğsünü mermilere karşı siper etmiştir. Türk milleti ilk defa bir darbeye, ihtilale karşı kükremiş ve canı pahasına direnmiştir. Meşru hükümetin yanında durmuştur. Halkın oylarıyla seçilmiş yönetimi ortadan kaldırmaya çalışanlara fırsat vermemiştir. 1960’da, 1971’de, 1980’de ve 1997’de sessiz kalan, haksızlığa ses çıkaramayan, meşru hükümetlerin yanında duramayan halk bu sefer darbecilere ve yönetimi ele geçirmeye çalışanlara fırsat vermemiştir. Kendisini ezmeye çalışan tankın önüne yatarak ölümden korkmadığını göstermiştir. Toplumun bütün kesimleri, fikir, inanç ve siyasal düşünce farkı gözetmeksizin darbeye karşı destanlar yazmış ve bu uğurda yüzlerce yaralı ve iki yüz elli şehit vermiştir.

Meseleyi doğru değerlendirecek olursak, Türkiye artık güçlü bir devlettir.15 Temmuz direnişi ordunun klasik cunta-darbe mekanizmasını yerle bir etmiştir. Kapalı bir cemaat/gizli örgüt halinde ortaya çıkan, çalışan, FETÖ yapılanmasının ihanetine meydan okuyan halkın yanında siyasi lider olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan’da bu dinamiğin yöneticilerindendir. Klasik darbe mekaniğinde, darbeyi yapan cuntacılar, karar verip harekete geçtiğinde önce Ankara Radyosu ve televizyon ele geçirilerek işe başlamışlardır. 15 Temmuz gecesi gerek yerel, gerekse ulusal televizyonlar yayınlarına hiç ara vermeden sürdürmüşlerdir Darbeciler tarafından basılan bazı televizyon kanalları yayınlarını hiç kesmemişlerdir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın halka çağrı yaptığı iletişim ortamının bizatihi kendisi bile sivilleşme dinamiğinin toplumla bütünleşmesini sağlayan gücünü ortaya koymaktadır. Bütün bunlardan daha önemli bir şey ise darbeye karşı meydana çıkan halkın, ülkeye ve demokrasiye birlikte sahip çıkılacağını yaşayarak öğrenmiştir. Yaşayarak öğrenmek daha kalıcı olmaktadır. 15 Temmuz, halkımızda ‘demokrasiye sahip çıkma bilincini’ yarattığını ve buradan geriye gidişin olmayacağını göstergesidir. Bugün bu bilinç, halkta bir ‘özgüven’ yaratmıştır. Artık bütünüyle darbeler devri kapanmıştır. Halkın gücü, silahın ve tankın gücünü yenmiştir. Darbeler artık tarihin tozlu sayfalarına gömülmüştür.15 Temmuz darbelerle maruz kalmış diğer ülkelere de örnek olacak bir mücadele örneğidir.

5. DARBE BİLDİRİLERİ

Darbeciler yönetime el koymadan önce kendilerini haklı çıkaracak ve ülkenin içinde bulunduğu olumsuz şartları ihtiva eden bildirimleri mutlaka açıklamışlardır. Bu bildirimleri halka daha çok ve erken duyurabilmek içinde yazılı ve görsel medyayı kullanmışlardır.

5.1. 27 Mayıs bildirisi

"Sevgili Vatandaşlar, Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri, memleketin idaresini ele almıştır. Bu harekâta Silahlı Kuvvetlerimiz; partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında, en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi, hangi tarafa mensup olursa olsun, seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır.

Girişilmiş olan bu teşebbüs, hiçbir şahsa veya zümreye karşı değildir. İdaremez, hiç kimse hakkında şahsiyata müteallik tecavüzkâr bir fiile müsaade etmeyeceği gibi, edilmesine de asla müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaş; kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir. Bütün vatandaşların, partilerin üstünde aynı milletin, aynı soydan gelmiş evlatları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmekten birbirlerine karşı hürmetle ve anlayışla muamele etmeleri, ıstıraplarımızın dinmesi ve milli varlığımızın selameti için zaruri görülmektedir.

Kabineye mensup şahsiyetlerin, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sığınmalarını rica ederiz. Şahsi emniyetleri kanunun teminatı altındadır.

Müttefiklerimize, komşularımıza ve bütün dünyaya hitap ediyoruz. Gayemiz, Birleşmiş Milletler Anayasası'na ve insan hakları prensiplerine tamamen riayettir. Büyük Atatürk'ün 'Yurtta sulh, cihanda sulh' prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadığız. NATO ve CENOTO'ya inanıyoruz ve bağılıyız. Düşüncemiz 'Yurtta sulh, cihanda sulh'tur."

5.2. 12 Eylül bildirisi

Yüce Türk Milleti;

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ülkesi ve milletiyle bu bütün olan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, son yıllarda, izlediğiniz gibi dış ve iç düşmanların tahriki ile, varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fikri ve fiziki haince saldırılar içindedir.

Devlet, başlıca organlarıyla işlemez duruma getirilmiş, anayasal kuruluşlar tezat veya suskunluğa bürünmüş, siyasi partiler kısır çekişmeler ve uzlaşmaz tutumlarıyla devleti kurtaracak birlik ve beraberliği sağlayamamışlar ve lüzumlu tedbirleri almamışlardır. Böylece yıkıcı ve bölücü mihraklar faaliyetlerini alabildiğine arttırmışlar ve vatandaşların can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüştür.

Atatürkçülük yerine irticai ve diğer sapık ideolojik fikirler üretilerek, sistemli bir şekilde ve haince, ilkokullardan üniversitelere kadar eğitim kuruluşları, idare sistemi, yargı organları, iç güvenlik teşkilatı, işçi kuruluşları, siyasi partiler ve nihayet yurdumuzun en masum köşelerindeki yurttaşlarımız dahi saldırı ve baskı altında tutularak bölünme ve iç harbin eşiğine getirilmişlerdir. Kısaca devlet güçsüz bırakılmış ve acze düşürülmüştür.

Aziz Türk Milleti:

İşte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.

Girişilen hareketin amacı, ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis

etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.Parlamento ve Hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır.

Bütün yurttta sıkıyönetim ilan edilmiştir. Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır. Vatandaşların can ve mal güvenliğini süratle sağlamak bakımından saat 05'den itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur.Bu kollama ve koruma hareketi hakkında teferruatlı açıklama bugün saat 13.00'deki Türkiye Radyoları ve Televizyonun haber bülteninde tarafımdan yapılacaktır. Vatandaşların sükunet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirimleri izlemelerini ve bunlara tam uymalarını ve bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetlerine güvenmelerini beklerim.

5.3. Millî Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat 1997 tarih ve 406 Sayılı Kararına Ek-A (rejim aleyhtarı irticai faaliyetlere karşı alınması gereken tedbirler)

1-Anayasamızda cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan ve yine anayasanın 4'üncü maddesi ile teminat altına alınan laiklik ilkesi büyük bir titizlik ve hassasiyetle korunmalı, bunun korunması için mevcut yasalar hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanmalı, mevcut yasalar uygulamada yetersiz görülüyorsa yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

2-Tarikatlarla bağlantılı özel yurt, vakıf ve okullar, devletin yetkili organlarınca denetim altına alınarak Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği Millî Eğitim Bakanlığı'na devri sağlanmalıdır.

3-Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması bakımından:

a- 8 yıllık kesintisiz eğitim, tüm yurttta uygulamaya konulmalı.

b- Temel eğitimi almış çocukların, ailelerinin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği Kuran kurslarının Millî Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

4-Cumhuriyet rejimine ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sadık, aydın din adamları yetiştirmekle yükümlü, millî eğitim kuruluşlarımız, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun özüne uygun ihtiyaç düzeyinde tutulmalıdır.

5-Yurdun çeşitli yerlerinde yapılan dini tesisler belli çevrelere mesaj vermek amacıyla gündemde tutularak siyasi istismar konusu yapılmamalı, bu tesislere ihtiyaç varsa, bunlar Diyanet İşleri Başkanlığı'nca incelenerek mahalli yönetimler ve ilgili makamlar arasında koordine edilerek gerçekleştirilmelidir.

6-Mevcudiyetleri 677 sayılı yasa ile men edilmiş tarikatların ve bu kanunda belirtilen tüm unsurların faaliyetlerine son verilmeli, toplumun demokratik, siyasi ve sosyal hukuk düzeninin zedelenmesi önlenmelidir.

7-İrticai faaliyetleri nedeniyle Yüksek Askerî Şûra kararları ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nden (TSK) ilişkileri kesilen personel konusu istismar edilerek TSK'yi dine karşıymış gibi göstermeye çalışan bazı medya gruplarının silahlı kuvvetler ve mensupları aleyhindeki yayınları kontrol altına alınmalıdır.

8- İrticai faaliyetleri, disiplinsizlikleri veya yasadışı örgütlerle irtibatları nedeniyle TSK'dan ilişkileri kesilen personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamı ile teşvik unsuruna imkan verilmemelidir.

9- TSK'ya aşırı dinci kesimden sızmaları önlemek için mevcut mevzuat çerçevesinde alınan tedbirler; diğer kamu kurum ve kuruluşları, özellikle üniversite ve diğer eğitim kurumları ile bürokrasinin her kademesinde ve yargı kuruluşlarında da uygulanmalıdır.

10-Bu maddenin tam metnini Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini ilgilendirdiği için yayınlamıyoruz.

11-Aşırı dinci kesimin Türkiye'de mezhep ayrılıklarını körüklemek suretiyle toplumda kutuplaşmalara neden olacak ve dolayısıyla milletimizin düşmanca kamplara ayrılmasına yol açacak çok tehlikeli faaliyetler yasal ve idari yollarla mutlaka önlenmelidir.

12-T.C. Anayasası, Siyasi Partiler Yasası, Türk Ceza Yasası ve bilhassa Belediyeler Yasası'na aykırı olarak sergilenen olayların sorumluları hakkında gerekli yasal ve idari işlemler kısa zamanda sonuçlandırılmalı ve bu tür olayların tekrarlanmaması için her kademedede kesin önlemler alınmalıdır.

13-Kıyafetle ilgili kanuna aykırı olarak ortaya çıkan ve Türkiye'yi çağdışı bir görünüme yöneltecek uygulamalara mani olunmalı, bu konudaki kanun ve Anayasa Mahkemesi kararları taviz verilmeden öncelikle ve özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında titizlikle uygulanmalıdır.

14-Çeşitli nedenlerle verilen, kısa ve uzun namlulu silahlara ait ruhsat işlemleri polis ve jandarma bölgeleri esas alınarak yeniden düzenlenmeli, bu konuda kısıtlamalar getirilmeli, özellikle pompalı tüfeklere olan talep dikkatle değerlendirilmelidir.

15-Kurban derilerinin, mali kaynak sağlamayı amaçlayan ve denetimden uzak rejim aleyhtarı örgüt ve kuruluşlar tarafından toplanmasına mani olunmalı, kanunla verilmiş yetki dışında kurban derisi toplattırılmamalıdır.

16-Özel üniforma giydirilmiş korumalar ve buna neden olan sorumlular hakkında yasal işlemler ivedilikle sonuçlandırılmalı ve bu tür yasadışı uygulamaların ulaşabileceği vahim boyutlar dikkate alınarak, yasa ile öngörülmemiş bütün özel korumalar kaldırılmalıdır.

17-Ülke sorunlarının çözümünü "Millet kavramı yerine ümmet kavramı" bazında ele alarak sonuçlandırmayı amaçlayan ve bölücü terör örgütüne de aynı bazda yaklaşarak onları cesaretlendiren girişimler yasal ve idari yollardan önlenmelidir.

18-Büyük Kurtarıcı Atatürk'e karşı yapılan saygısızlıklar ve Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki 5816 sayılı kanunun istismar edilmesine fırsat verilmemelidir

5.4. 15 Temmuz darbe girişimi bildirisi

Türkiye cumhuriyetinin değerli vatandaşları,

Sistematik bir şekilde sürdürülen anayasa ve kanun ihlalleri; devletin temel nitelikleri ve hayati kurumlarının varlığı açısından önemli bir tehdit haline gelmiş, Türk Silahlı Kuvvetleri dahil olmak üzere devletin tüm kurumları ideolojik saiklerle dizayn edilmeye başlanmış ve dolayısıyla görevlerini yapamaz hale getirilmiştir. Gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içerisinde olan cumhurbaşkanı ve hükümet yetkilileri tarafından; temel hak ve hürriyetler zedelenmiş, kuvvetler ayrılığına dayalı, laik ve demokratik hukuk düzeni fiilen ortadan kaldırılmıştır.

Devletimiz; uluslararası ortamda hak ettiği itibarını yitirmiş ve evrensel temel insan haklarının göz ardı edildiği, korkuya dayalı otokrasi ile yönetilen bir ülke haline getirilmiştir. Siyasi idarenin aldığı hatalı kararlarla mücadeleden geri durduğu terör tırmanarak birçok masum vatandaşımızın ve teröristle mücadele eden güvenlik görevlilerimizin hayatına mal olmuştur.

Bürokrasi içerisindeki yolsuzluk ve hırsızlık ciddi boyutlara ulaşmış, ülke sathında bununla mücadele edecek hukuk sistemi işlemez hale getirilmiştir. Bu ahval ve şerait altında, yüce Atatürk'ün önderliğinde milletimizin olağanüstü fedakarlıklarla kurduğu ve bugünlere getirdiği cumhuriyetimizin koruyucusu olan Türk Silahlı Kuvvetleri, "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinden hareketle;

- vatanın bölünmez bütünlüğünü, milletin ve devletin bekasını devam ettirmek,
- cumhuriyetimizin kazanımlarının karşı karşıya kaldığı tehlikeleri bertaraf etmek,
- hukuk devleti önündeki fiili engelleri ortadan kaldırmak,

- milli güvenlik tehdidi haline gelmiş olan yolsuzluğu engellemek,
- terörizm ve terörün her türlü ile etkin mücadele yolunu açmak,
- temel evrensel insan haklarını, mezhep ve etnisite ayrımı gözetmeksizin tüm vatandaşlarımız için geçerli kılmak,
- laik, demokratik, sosyal ve hukuk devleti ilkesi üzerine oturan anayasal düzeni yeniden tesis etmek,
- devletimizin ve milletimizin kaybedilen uluslararası itibarını yeniden kazanmak,
- uluslararası ortamda barış, istikrar ve huzurun temini için daha güçlü bir ilişki ve işbirliğini tesis etmek maksadıyla yönetime el koymuştur.

Devletin yönetimi teşkil edilen yurttaki sulh konseyi tarafından deruhte edilecektir.

Yurttaki sulh konseyi BM-NATO ve diğer tüm uluslararası kuruluşlarla oluşturulmuş yükümlülükleri yerine getirecek her türlü tedbiri almıştır.

Meşruiyetini kaybetmiş siyasi iktidara görevden el çektilmiştir. Vatana ihanet içerisinde bulunan tüm kişi ve kuruluşların en kısa zamanda ulusumuz adına hakkaniyet ve adaletle karar vermeye yetkili mahkemeler önünde hesap vermesi temin edilecektir.

Tüm yurttaki sıkıyönetim ilan edilmiştir.İkinci bir duyuruya kadar sokağa çıkma yasağı uygulanacaktır. Vatandaşlarımızın kendi güvenlikleri için bu yasağa hassasiyetle uymaları önem arz etmektedir.Havaalanları, sınır kapıları ve limanlardan yurt dışına çıkışlara yönelik ilave tedbirler getirilmiştir.Devlet düzeninin en kısa zamanda tesis ve idamesi için her türlü tedbir alınmış ve uygulanmaktadır. Hiç bir vatandaşımızın zarar görmesine müsaade edilmeyecek, kamu düzeninin bozulmasına fırsat verilmeyecektir.

Hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm vatandaşlarımızın ifade özgürlüğü, mülkiyet hakkı, evrensel temel hak ve hürriyeti yurttaki sulh konseyinin teminatı altındadır.Yurttaki sulh konseyi üniter devlet yapısı içinde dil, din, etnik köken ayrımı yapılmaksızın toplumun tüm kesimlerini kapsayacak bir anayasa hazırlanmasını en kısa zamanda sağlayacaktır.Çağdaş, demokratik, sosyal, laik hukuk ilkelerine dayalı anayasal düzen tesis edilene kadar yurttaki sulh konseyi ulusumuz adına her türlü tedbiri alacaktır.

6.DARBE BİLDİRİLERİN ANALİZİ

27 Mayıs, 12 Eylül, 28 Şubat ve 15 Temmuz darbe bildirimleri incelendiğinde genel olarak vurgu yapılan konuların aşağı yukarı birbirine benzer oldukları görülmektedir. Radyo ve televizyonlarda okunan bildirimlerde darbenin nedenleri ve ne yapılacağı konusunda vurgulanan noktalar şunlardı: “Demokrasinin içine düştüğü buhran ve müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla”, “partileri içine düştükleri anlaşmazlıktan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak, idareyi seçimi kazananlara devretmek”, “bu teşebbüs hiçbir sahsa veya zümreye karşı değildir”, “NATO ve CENTO’ya inanıyoruz ve bağlıyız”, ‘Atatürk’e karşı yapılan saygısızlıklar’”. Atatürk aleyhine işlenen suçlar’ ‘Atatürk ilke inkılapları’ ‘İrticai faaliyetler’ ‘kılık-kıyafet’ ‘laiklik ilkesi’, ‘din temelli yönetim’ ‘yurttaki sulh, cihanda sulh ilkesi’ ve ‘Büyük Millet Meclisinin meşruluğunu kaybetmesi’ ‘Rejimin tehlikede olması’ Türkiye’nin kurucu değerlerinden uzaklaşması’ ‘Siyasi meşruiyetin kaybedilmesi’ ‘cumhuriyetimizin kazanımlarının karşı karşıya kaldığı tehlikeler’ ve ‘hukuk devleti’ gibi konulara vurgu yapılmıştır. Konu başlıkları incelendiğinde ülkemizin o sıralarda bulunduğu durumlarla paralellik oluşturduğu ve darbeye meşruiyet açısında olumlu görüldüğü ortaya çıkmaktadır. 12 Eylül Döneminin 2. Ordu Komutanı Bedrettin DEMİREL, 5 Temmuz 1987 tarihinde Milliyet Gazetesinden Yener SÜSOY’a “...12 Eylül’ün geç yapıldığına inanıyorum. Arkadaşlarımın çoğu ‘Tam olgunlaşsın, millet tarafından

tasvip edilsin' dediler. Bana kalsaydı en az bir yıl önceden yapardım. Bir yıl çok kan aktı." demiştir. (www.milliyet.com.tr.)

Bu sözlerden, şüphelilerin darbe yapmaya yaklaşık bir yıl önceden karar verdikleri, yapılacak askeri darbenin halkın gözünde meşru görülebilmesi için terör ve anarşi olaylarının üzerine bilerek gitmedikleri, şüphelilerin darbe yapmak için bir yıl şartların olgunlaşmasını bekledikleri, darbe için fırsat kolladıkları anlaşılmaktadır. 12 Eylül'ü gerçekleştirenlerin arasında bulunan bir generalin "darbenin olgunlaşması" için bir yıl bekledik demesi çok manidardır.

15 Temmuz'a giden sürece bakıldığında darbecilerin aynı yolu takip ettiklerini görmekteyiz. Önce meşru hükümeti yolsuzluklarla halkın gözünde küçük düşürmektir. 28 Şubat'ı incelediğimizde de aynı metot uygulandığı görülmektedir. Hükümetin, cumhuriyetin kurucu değerlerinden uzaklaştığı, laiklik karşıtı söylemlerde bulunduğu ve ülkeyi geriye götüreceğini vurgulayarak tamamen kamuoyu oluşturmaya çalışılmıştır. Özellikle 12 Eylül' giden süreçte halkımız biran önce askerin yönetime el koymasını bekliyordu. Çünkü mahalle mahalle, sokak sokak ülke siyasi olarak bölünmüştü. Kamu dairelerinde çalışanlar her biri kendi teşkilatlarını, kendi sendikalarını ve birliklerini kurarak işçi ve memurlar arasında tam bir ayrışma yaşanıyordu. Ülke yönetimi zor durumda bırakılmıştı. Halkın can ve mal güvenliğini sağlamakla görevli polisler bile ikiye ayrılmışlardı. Devletin kurumları ciddi manada sarsılmış, iş göremez durumlara düşmüştü. Her gün sokaklarda onlarca insan ölüyordu. Okumuş insanlar, gazeteciler, sendikacılar, öğretmenler, üniversite hocaları gibi birçok insan terörün hedefindeydi. Toplu katliamlar, Maraş ve Çorum olayları gibi kitlesel ölümlerde olmaktadır. İnsanlar bir cinnet halindeydi. Bu olaylar böyle sürüp giderken askerlerin iş başına gelmesi ve yönetime el koymasını artık halkta istiyordu. Sonraları sıkıyönetim ilanları geldi. Fakat olaylar bırak durmasını artarak devam etti. 12 Eylül saat 00.4' te ordu yönetime el koydu. Parlamento feshedildi. Partiler kapatıldı. Parti liderleri gözaltına alınarak bir kısmı tutuklanmıştır. Ülkemizin birçok yerlerinde olan olaylar 12 Eylül'de son bulmuştur. Olaylar sanki bir yerden emir almışçasına durmuştur. Her şey normale dönmüştür. Sıkıyönetim ilanı ile görevli olan askerler, sıkıyönetimde durduramadığı olayları bir günde durdurmuştu. Bir yandan hukuk devletine ve demokrasiye vurgu yapacaksın bir yandan da demokrasiyi askıya alacaksın ve hukuk devleti ilkesini çiğneyerek insanların hukukunu ayaklar altına alacaksın. Bu tür olayların olması, kardeşin kardeşi vurması tamamen darbeye ve ihtilale meşru bir kılıf bulmak ve askerleri, halkın devletin yönetimine çağırmasını sağlamak içindir.

7.FETHULLAHÇI TERÖR ÖRGÜTÜNÜN (FETÖ/PDY) ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞİMİ VE YAPISI

FETÖ gibi gizlilik ve takibe esasına dayalı bir örgütün tarihçesinin tüm yönleriyle ve sağlıklı bir şekilde ortaya konabilmesi güçtür. Fetullah Gülen liderliğindeki yapılanma, 2013 yılı sonlarına kadar başta "Cemaat" ve "Gülen Cemaati" olmak üzere, "Fethullah Gülen Cemaati", "Fethullahçı Yapılanma", "Fethullah Gülen Örgütü", "Camia", "Hizmet Hareketi", "Gönüllüler Hareketi" vb. ifadelerle anılmıştır. 2013 yılında hükümete karşı tertip edilen 17-25 Aralık yargısal darbe girişiminin ardından ise yapılanmanın özüne, maksadına, karakteristiğine ve eylemlerine daha uygun analitik ve teknik tanım ve ifadeler kullanıma sokulmuş ve "Paralel Devlet Yapılanması (PDY)" ve "Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ)" olarak anılmaya başlanmıştır.

Fetullah Gülen tarafından örgütün kuruluşu ve çekirdek kadrosunun oluşturulması, 1966 yılında İzmir Kestanepazarı'ndaki İmam-Hatip Derneği ve İlahiyat Öğrenci Yetiştirme Derneğine ait olan Kur'an Kursu'nda öğreticilik ve yine aynı derneğe ait olan öğrenci yurdunda müdürlük yaptığı dönemde olmuştur. Oluşumundan kısa bir süre sonra "cemaatten örgüte" ve zamanla güç zehirlenmesi yaşayarak "terör örgütüne" evrilen Gülen Cemaatinin örgüt olarak gelişimi üç ana aşamada değerlendirilebilir: İlk aşama, yeraltı faaliyeti denilebilecek düzeyde büyük bir gizlilikle işleyen ve 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar süren "kuruluş, temellenme ve kadrolaşmaya başlama" aşaması; ikinci aşama örgütün devlet kadrolarının "kılcal damarlarına kadar"sızarak devleti ele geçirme planını uygulayabilmek için kullandığı takibe taktiğine dayalı ikiyüzlü örgüt mekanizmasının hızla işlediği, gizlilik ve "tedbir" ile "güçlenerek yayılma ve yayılarak güçlenme"

stratejisinin uygulandığı ve 28 Şubat 1997 post-modern darbe sürecine kadar devam eden “hem toplumda hem devlette yayılma ve her alanda iktidarı ele geçirme” aşaması; üçüncü aşama ise nihai hedef olan “altın vuruş-kıyam-huruç” için “kadrolaşmanın tamamlanması ve asıl niyet için harekete geçilmesi” aşaması olup 15 Temmuz 2016 darbe girişimine kadar sürmüştür.(www.haberturk.com)

Fetullah Gülen 1999 yılında sağlık sorunlarını bahane ederek yurt dışına kaçmış ve ABD’ye yerleşmiş; cemaatin söylemini değiştirerek daha çok evrensel ve küresel ifadeler kullanmaya başlamış; “dinler arası diyalog”, “evrensel insan hakları” gibi küreselleşme konseptine uygun yeni bir söylem geliştirmiştir. “İlimli İslam” söylemi artık daha belirgin olduğu gibi daha küreseldir: Örgüt kendisini “Hizmet” için “Seçilmiş” kişiler topluluğu ve Gülen’i de “Kurtarıcı Mehdi” olarak konumlandırmıştır. Erzurum’da kaldığı 1962-1963 yıllarında, Erzurum Komünizmle Mücadele Derneğinin kurucuları arasında yer almış ve dernekte aktif olarak görev yapmıştır. Gülen’in yurt dışı bağlantılarıyla ilk temasının bu dernek vasıtasıyla gerçekleştiği ve örgütün temellerinin bu süreçte atıldığı kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca bu derneğin yurtdışı kaynaklı “proje” bir dernek olduğu yönünde çok kuvvetli şüphe ve emareler bulunmaktadır.

Fetullah Gülen’in 12 Eylül Askeri Darbesi sonrasında Sızıntı Dergisi’nin Ekim 1980 tarihli sayısında kaleme aldığı “Son Karakol” başlıklı yazısı, Gülen’in her dönemde güçlü olanın yanında saf tuttuğunu gösteren bir örnektir. Gülen bu yazısında askeri darbeyi açıkça desteklemekte, şu ifadeleriyle de haklı ve hatta gerekli görmektedir. “...Ne var ki, yıllardan beri, binbir saldırı ile rehnedar olmuş bir bünye, böyle hemen bir mualece ile iyi edilemeyeceği de muhakkaktı. Daha köklü ve daha gönülden bir hareket gerekiyordu ki, milli bünyeyi kemiren yıllanmış seretanlar bertaraf edilebilin...”. Darbeyi desteklediği bu yazısı “...Ve işte şimdi, bin bir ümit ve sevinç içinde, asırlık bekleyişin tuluû saydığımız bu son dirilişi, son karakolun varlık ve bekasına alamet sayıyor; ümidimizin tükendiği yerde, Hızır gibi imdadımıza yetişen Mehmetçiğe bir kere daha selam duruyoruz” ifadeleriyle bitmektedir.

Esasen Fetullah Gülen, Şemseddin Nuri müstear ismi ile Latif Erdoğan tarafından yazılan ve Gülen’in hayatını konu alan “Küçük Dünyam” isimli kitapta, dönemin Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ve arkadaşlarını överek “12 Mart bir ihtilal ve darbe değildir” şeklinde açıklamalarda da bulunmuştur. Benzer şekilde, 28 Şubat sürecinde Çevik Bir’e övgü dolu bir mektup yazmış, sonrasında 31 Ocak 2005 tarihli Milliyet Gazetesi’nde Mehmet Gündem’e verdiği röportajda Kenan Evren’i şu sözleriyle cennetlik ilan etmiştir. "Evren Paşa, seçmeli din derslerini mecburi yapmakla yararlı bir iş yapmıştır. Gençlerin çoğu onun bu icraatı vesilesiyle din eğitiminden nasiplerini almışlardır. Bu iş kanaatimce öyle büyüktür ki doğrusunu Allah bilir hiçbir sevabı olmasa bile bu icraatı ona yetebilir, ahirette kurtuluşuna vesile olabilir, cennete de gidebilir."Gülen ve örgütünün bu ve benzeri ifadeleri ile sonrasında 28 Şubat sürecinde de gözlemlenecek olan darbeler karşısındaki işbirlikçi duruş, söylem ve eylemleri, 15 Temmuz’da açığa çıkan nihai hedeflerinin yıllar öncesindeki ipuçları olarak değerlendirilebilir. (www.haberturk.com)

Üniversiteye hazırlık kurslarına olan ihtiyacın fark edilmesiyle, Fırat Eğitim Merkezi (FEM).1986 yılında Millet Dershanesi ve 1987 yılında Ankara Maltepe’de Maltepe Dershaneleri kurulmuştur. Bu dönem, örgütün yetiştirdiği “seçilmiş” öğrencilerin askeri liselere ve polis kolejlerine yoğun olarak yönlendirildiği dönemdir. Örgüt mensuplarının ele geçirdikleri askeri lise ve polis koleji sınav sorularını talebe imamlarına iletmişti ve bu soruların deneme sınavı soruları olarak, hatta “abilerin çıkacak bazı soruları rüyalarında gördüğü” gibi kılıflarla söz konusu “seçilmiş” öğrencilere iletildiği açığa çıkmıştır.

Ankara Çatı İddianamesinin “Teşkilat Yapısı” bölümünde, Fetullah Gülen-CIA ilişkisinin bu dönemde kurulduğu iddia edilmiş ve konu hakkında şu ifadeler yer verilmiştir: “...Fetullah Gülen ile CIA ilişkisi, 1983 yılında Moon Tarikatının Türkiye’deki uzantısı Kasım Gülek üzerinden sağlanan irtibatla başlamıştır. Resmi adı Birleştirme Kilisesi olan Moon Tarikatını kullanarak komünizme karşı blok oluşturmak isteyen ABD, Türkiye’de komünizmle mücadele kuruluşlarına destek vermektedir. Komünist harekete karşı olan Fetullah Gülen’in de bu politika çerçevesinde

Türkiye'de desteklenip büyümesini sağlamış, lise ve kolejler açmasına izin verilmiştir.”
“...Kendisini önemli göstermek için 1990'lı yıllarda Türkiye'deki önemli devlet adamları ve siyasetçilerle yakınlık kurup Turgut Özal, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit ile görüşmüştür. Abraham Foxman ile Papa II. John Paul ile görüşmeler yapmıştır...”

Azerbaycan'da 1992 yılında açılan Nahçıvan Türk Lisesi, yapılanmanın Türkiye dışında açtığı ilk okul olmuştur Bu dönemde “medyayı kaybeden muharebeyi kaybeder” anlayışıyla hareket eden örgüt, basın yayın organlarına ağırlık vermeye başlamıştır. Zaman Gazetesi'ni bünyesinde bulunduran Feza Gazetecilik A.Ş. tarafından 1 Ocak 1994 tarihinde Cihan Haber Ajansı (CİHAN) yayın hayatına başlatılmış ve ülkenin en yaygın haber ajanslarından biri haline gelmiştir. Keza, örgütün en önemli medya organı olan Samanyolu TV (STV) bu dönemde 13 Ocak 1993 tarihinde yayın hayatına başlamış ve yine bu dönemde 25 Eylül 1996 tarihinde Türksat-1C uydusunun hizmete girmesiyle Orta Asya'daki Türk cumhuriyetlerine de yayınlarını ulaştırmaya başlamıştır. Örgüt ayrıca bu dönemde hızlı bir ekonomik büyüme göstermiştir. “Asya Katılım Bankası A.Ş.”- açılmıştır. Askeri darbe yanlısı tutumunu bu dönemde de sürdüren Fetullah Gülen, 28 Şubat 1997 postmodern darbe sürecinden hemen sonra dönemin Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir'e son derece saygılı ve itaatkâr bir mektup yazarak, yapılan müdahalenin çok doğru ve gerekli bir karar olduğundan bahsetmiş, ayrıca örgüte ait tüm okulları kendilerine hemen devredilebileceğini ifade etmiştir. Gülen'in TSK içindeki örgüt mensubu rütbeli personel, kaymakamlar, emniyet mensupları, yargı personeli toplantılar yaptığı bilinmektedir. Bu toplantılarda Fetullah Gülen "Devletin kan damarlarına girin; askeriyeyi, mülkiyeyi, adliyeyi, yargıyı ele geçirin" talimatlarını vermiştir. Nitekim Fetullah Gülen daha 1997 yılında verdiği bir röportajda "...Dünyanın halihazırdaki durumuyla, şu çerçevesiyle, Amerika da şu andaki konum ve gücüyle bütün dünyaya kumanda edebilir. Amerika, hâlâ bu dünya gemisinin dümeninde oturan bir milletin adıdır." sözleriyle örgüt mensuplarına hareketin selameti için takınılması gereken tavrı ve ABD ile uyum fikrini telkin etmiştir.

2000'li yıllar, Paralel Devlet Aşamasına geçildiği devlet kadrolarına yerleşme sürecinin tekemmül etmek ve semerelerini vermek üzere olduğu, ordu ve emniyet dışındaki HSYK, Yargıtay, TÜBİTAK gibi kritik ve stratejik yerlerde de son ve büyük kadrolaşma harekâtının hazırlıklarının yapıp temellerinin atıldığı ve sonuçlarının alındığı dönemdir. Aynı zamanda bu dönem, örgütün ekonomik ve istihbari gücünün, insan kaynaklarının, yurtiçi ve yurtdışı ağının zirveye ulaştığı ve gerek kamu gerekse özel sektörlerde nüfuz ve hatta hakimiyetin sağlandığı dönem olmuştur. Örgütün 1970'li yıllarda attığı tohumlar 1980'li yıllarda patlayıp filizlenmeye ve hızla yeşermeye başlamış, ardından Gülen'in ifadesiyle “dört bir yanda şehbal açarak” 1990'lı yıllarda dal budak salmış, 2000'li yıllarda hedeflenen her alanı sarmış ve örgüt Altın Nesil'in “Altın Vuruşu” için hazır hale gelmiştir. Türkçe Olimpiyatları, Türk halkının gönlünde yer yetmek için yapmıştır.

2010'lu yıllar Gizli Hedefleri İfşa dönemidir. Bu dönem örgütün Recep Tayyip Erdoğan'a ve onun şahsında AK Parti hükümetlerine karşı başlattığı gizli mücadelenin açığa çıktığı dönemdir. 7 Şubat 2012 tarihli MİT Müsteşarının ifadeye çağırılması hadisesi örgüt bakımından açık niyet ifşası sayılmazsa, örgüt 17-25 Aralık yargı darbesi teşebbüsüne kadar bu mücadelesini gün yüzüne çıkarmamıştır. Bunun sebebinin iktidarı devirmeye yönelik saldırı operasyonları öncesindeki hazırlık süreci olduğu değerlendirilmektedir.(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı)

Fetullah Gülen 1995 yılında bir örgüt toplantısında takipçilerine hitaben "Bin dökeceksin bir alacaksın, önemli olan mahkûm ettirmek, hâkim de kiralayacaksın savcı da kiralayacaksın avukat da alacaksın önemli olan hizmeti ibra etmektir. Bunlar mahrem şeylerdir... Devletin kılcal damarlarında zamanı gelinceye kadar hissettirmeden dolanacaksınız" demekte ve böylelikle en gizli ve önemli devlet kadrolarına sızma talimatını vermektedir.(Akgündüz:2016)

7.1.Fetö Örgütünün Genel Yapılanması

Örgüt, yedi tabakadan oluşan katı bir hiyerarşik kast sistemine dayanmaktadır. Kastlar arasında geçiş mümkündür ama dördüncü tabakadan sonrasını önder belirlemektedir. Kastlar arasındaki geçiş aşağıdan yukarıya doğru mümkün genellikle yukardan aşağıya doğru geçişe kapalıdır.

Birinci Kat: Halk Tabakası olup, örgüte iman ve gönül bağı ile bağlı olanlar, fiili ve maddi destek sağlayanlardan oluşur.

İkinci Kat: Sadık Tabaka olup, okul, dersane, yurt, banka, gazete, vakıf ve resmi kurum görevlilerinden oluşan, örgüt sempaticizliğinden çıkılıp örgüt mensubiyetinin başladığı, örgüte sadık gruptur.

Üçüncü Kat: İdeolojik Örgütlenme Tabakası olup, örgüt açısından gayri resmi faaliyetlerde görev alırlar. Örgütün ideolojisini benimseyen ve ileri derecede bağlı ve çevresine de örgüt fikirlerini aşıl原因an tabakadır. Kaymakam, vali, şehir sorumluları, general, müfettişler, irşat ekipleri bu tabakada yer almaktadır. İkinci tabakadan farkı, bu tabakaya üst ve yönetici (yani abi veya imam) konumunda olmalarıdır.

Dördüncü Kat: Teftiş-Kontrol Tabakası olup, tüm örgütü (legal ve illegal) denetler. Seçme bir tabakadır; bağlılık ve itaatte dereceye girenler buraya yükselirler. Bu tabakaya girenler genellikle örgüte çocuk yaşta kazandırılanlar arasından seçilirler. İstisnalar olmakla birlikte, örgüte sonradan katılanlar genelde bu katta ve daha üst düzeyde görevlendirilmezler.

Beşinci Kat: Organize Eden ve Yürüten Tabaka olup, üst düzey gizlilik gerektirir. Bu tabakadakiler birbirlerini çok az tanır ve bizzat Fetullah Gülen tarafından atanırlar. Devlet kadrolarındaki yapılanmayı organize edip yürüten bu tabakadır. Bu tabaka hakkında dikkat çeken bir nokta da, ancak örgüt içinden evlilik yapanların buraya yükselbilmesidir.

Altıncı Kat: Has Tabaka olup, bu tabakadakiler Fetullah Gülen ile alt tabakaların irtibatını sağlar. Örgüt içi görev değişiklikleri yapar ve azillere bakarlar. Fetullah Gülen tarafından atanmaktadır. Bu değişiklik ve aziller de seviyesine göre Gülen'in onayına tabidir.

Yedinci Kat: Kurmay Tabaka olup, Fetullah Gülen'e doğrudan bağlı olan, atamasını bizzat yaptığı en seçkin kesimdir. On yedi kişilik kurmay heyetinden oluşur.(Keleş:2016)

Örgüt, yapılanmasının deşifre olmaması ve devletin örgüt yapısını çözmekte zorlanması için dikey yapılanmanın dışında hücre tipinde yatay olarak da örgütlenmiştir. Hücreler, genellikle en fazla beş kişiden oluşmaktadır ve bir abiye/ablaya bağlı birimlerdir. Ayrıca her hücre abi veya ablası da bir başka hücrede yer almaktadır. Örgüt, hücrelerden oluşan zincirler şeklinde üst imamlara ve nihayet bu zincirler de ülke kıta ve üst örgüt yöneticilerine bağlanmaktadır. Örgütün her kıtada sorumluları (imamları) bulunmaktadır. Her kıta imamının altında sorumlu ülke imamları vardır. Kıta ve ülke imamlarının koordinesinde o ülkenin alt yapı çalışması yapılmakta ve örgütün o ülke üzerindeki politikası belirlenmektedir. Özellikle eğitim faaliyetleri adı altında ülkede sempati kazanmaya çalışılarak, ülkenin siyaset ve üst düzey bürokrat kesimi ile irtibata geçilmektedir. (Ankara Çatı İddianamesi)

7.2.Fetö örgütünün Resmi Kurum yapılanması

Örgüt devlet kurumlarındaki kadrolaşmasında ilgili kurumların başına imamlar atamıştır. Bunlardan başlıcaları şöyledir:

Yargı İmamı: Yargı içerisinde söz sahibi olabilecek kişiler arasından seçilmektedir

Emniyet İmamı: Emniyet içerisindeki yapılanmadan sivil bir kişi sorumludur

MİT İmamı: MİT sorumlusu sivil imam, doğrudan Türkiye İmamına bağlı olarak faaliyet yürütmektedir.

Milli Eğitim İmamı: Milli Eğitim Bakanına denk ve alternatif görülen örgüt üst sorumlusudur. Mülkiye İmamı: Ülke genelindeki vali ve kaymakam atamaları ile ilgili bakanlıklar seviyesinde kadrolaşma çalışmalarından sorumludur.

Akademik Kadro İmamları: Akademik kadro örgütün sonradan oluşturduğu bir birimdir. (Ankara Çatı İddianamesi)

7.3.Fetö Örgütüyle Mücadele Metotları

Elli yılı aşkın bir süredir devletin tüm kurum ve kuruluşlarına gizlice sızıp, devlet içinde paralel bir yapılanmaya giden, mensuplarını saklamak ve yaptıkların perdelemek adına her şekle ve biçime girebilen ve amaçlarına ulaşmak adına her yolu meşru gören, hukuk ve ahlak dışı her yola başvurabilen bir örgüt ile mücadele etmek çok zordur. Örgütlenmesi üzüm salkımı gibi, hücre tipi örgütlenip bir kompartımandakinin diğer kompartımandakini tanımayan bir örgütle mücadele sabır ister. Bu tür örgütlerle mücadele Türkiye'nin bekası için büyük önem taşımaktadır. Hayatın her alanına ve devletin her kurumuna sızan FETÖ ile mücadele politik, ekonomik, bürokratik, hukuki, ekonomik, teolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak yapılmalıdır. Fetö kendisinden başka herkesi düşman olarak görmektedir. 15 Temmuz gecesi ve öncesinde gerçekleştirdikleri eylemlere bakıldığında örgütün her türlü, gayri meşru, ahlaki, psikolojik, sosyolojik eylemlere başvurabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Halkının üzerine kurşun sıkan bir örgütten her şey beklenebilir. Teşkilatlanmaları ciddi bir boyutta olan örgüte karşı . mücadele sadece siyasi, idarî ve hukukî sahalarda değil, ekonomik, sosyal ve dini alanlarda da güçlü biçimde sürdürülmelidir. Diyanet işleri başkanlığına büyük görevler düşmektedir. bu örgütle mücadele hukuk içerisinde olmalıdır. Suçlu ile suçsuzu ayırt etmek çok önemlidir. Suçsuz olanlar mağdur edilirse bundan örgüt faydalanmaya çalışabilir. Etkin pişmanlıktan ve itirafçılıktan faydalanalar çok iyi bir şekilde araştırılmalı verdiği bilgilerin yanında verilen isimlere çok dikkat edilmelidir. Kendini kurtarmak isteyen itirafçı örgüt mensupları yeni mağduriyetler yaşanması için ve asıl örgüt mensuplarını perdelemek için hiç suçu olmayan insanların adını vererek gerçek örgüt mensuplarını gizleyebilirler. Gerek 1960 ihtilalinde gerekse 12 Eylül ihtilalinde içeriye alınan suçlu insanlardan bu kadar itirafçı çıkmamıştır Fetö'nün bu kadar çabuk çözülmesi inanılır değildir.40 yılı aşkın devletin her türlü birimine sızmış, her türlü nimetten faydalanmış, para ve itibar kazanmış, en önemli görevlerde bulunmuş, grup psikolojisini iyi bilen bir örgüt içerisinde bu kadar itirafçı çıkması hayra alamet değildir. İtirafçı ve muhbir adı altında soruşturmaları sulandırmaya çalışanlara, suiistimal edenlere ve mücadele edenleri yanlış yönlendirenlere çok dikkat edilmelidir.

Almanya'da şığınma talebinde bulunan bir T.C. vatandaşının davasında Stuttgart İdare Mahkemesi'ne 20.12.1997 tarihinde verdiğim bir bilirkişi raporunda özetle şunları belirtmiştim:"Suç ikrarı" anlamına gelen "itiraf" cezai kovuşturmalarda olağan sayılmakla beraber siyasi davalarda ayrı bir öneme sahip. İtirafta bulunan kişi (itirafçı) salt kendi suçunu değil, genellikle illegal olarak faaliyet yürüten başka örgüt üyeleri hakkında da suçlayıcı ifade veren kimse. 12 Eylül sonrası Türkiye'de askeri cezaevlerinde çok kötü şartlarda barındırılan siyasi tutuklular arasında az sayıda itirafçı çıktı.(ob.nubati.net/wiki)

FETÖ ile 17-25 Aralık sonra başlayan mücadeleye 15 Temmuz'dan sonra vatandaşlar da katıldı. Sadece İstanbul'da güvenlik birimlerine yaklaşık 50 bin ihbar yapıldı. İstanbul Başsavcılığı'nca yürütülen soruşturmalarda 15 Temmuz'dan sonra aralarında asker, polis, öğretmenlerin de olduğu 113 kişi gizli tanık olmayı kabul etti. Bu sayı 15 Temmuz öncesinde birlikte 172'ye ulaştı. Mart 2014'ten 15 Temmuz 2016 tarihine kadar 2 yılda sadece 55 kişi gizli tanık olmak için başvururken son 8 ayda 113 kişi gizli tanık olmak için başvurdu.

İstanbul'da pişmanlık yasalarından faydalanmak isteyen FETÖ'cülerin sayısı 500'ü geçti. FETÖ'cü teröristlerin kendileriyle birlikte hareket ettiklerini zannettileri kişilerin itirafçı ya da gizli tanık olduğunu duruşmalarda anladıkları ve büyük şok yaşadıkları belirtiliyor. İstanbul'daki davalarda gizli tanık olmayı kabul eden FETÖ üyelerinin önemli bir bölümünün polis olduğu belirtildi. Yine çok sayıda asker ve öğretmenin yanı sıra FETÖ imamları da bulunuyor. FETÖ'cü

teröristlerin duruşmaya çıkmadan önce gizli tanıkların ve itirafçıların kim olduğunu ve neler anlattığını öğrenmek için büyük çaba harcadığı belirtiliyor. (www.aydinpost.com)

8. 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNE GİDEN SÜREÇ

Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) 50 yıllık bir sürede çeşitli dini söylemleri kullanarak gizli hedefler içinde devletin tüm kurumlarına sızmıştır. Amaçlarını gerçekleştirmek için en önemsedığı kurumlardan birinin, silahlı gücü elinde bulunduran TSK olduğu gelinen süreçte daha net ortaya çıktı. Cemaatten terör örgütüne yaşanan metamorfozda Türkiye'deki İslami Hareketler içerisinde FETÖ ortaya çıkışından itibaren farklı bir konumda olmuştur. Diğer dini örgütlenmelerle ilişkilerini hep sınırlı tutmuştur. Hiyerarşiyi, örgütlü olmayı ve başkalarının yaşamını kendi örgütsel amaçlarına feda edebilmeyi, mistik ve sapkın yöntemlerle takipçilerinin gündeminde tutan bu hareket zaman içerisinde büyük bir insan, bağlantı ve finans temerküzünü gerçekleştirmiştir. (Duran,2013)

Yaşanan metamorfozu daha iyi görebilmek için FETÖ lideri Fethullah Gülen'in 11 Mart 1966'da İzmir baş vaizliğine atandığı tarihten bugüne yaşanan kırılmaları doğru okumak gerekmektedir. Bu anlamda 1971'de tutuklanıp dört ay hapisteye kaldığı döneme kadar grubun dini bir cemaat görüntüsü ile faaliyetleri sürdürdüğü ifade edilebilir. 1971'den sonraki süreçte özellikle eğitim kurumları ve STK'lar aracılığıyla kurumsal örgütlenme çalışmaları başlamıştır. 1972'de takipçilerinin sayısında artış yaşanmaya başlamış, 1978'de kurulan Akyazılı Vakfı ilk önemli STK görünümü çalışmaları olmuştur. (<http://akyazili.org.tr>.)

1970'lerin başında Necmettin Erbakan liderliğinde yükselen Milli Görüş hareketine muhalif bir tavır alan Gülen örgütünün aynı dönemde alternatif siyasal tercihi Demirel olmuştur. Ancak 1980 darbesiyle Başbakan Süleyman Demirel'in görevden alınması ile Gülen ve ekibi de Demirel'e desteğini çekmiş, Sızıntı dergisinin Ekim 1980 sayısında yayımlanan "Son Karakol" isimli yazısı ile darbecilere alenen destek verdiğini açıklamıştır. (Sabah, 10 Mayıs 2015)

Bu sürece kadar Nur Cemaati olarak bilinen grupta Bediuzzamanın talebesinden-dağılmalar yaşanmaya başlamış, yurtlarında ve evlerinde Said-i Nursi'ye ait Risaleleri okutan Gülen grubu, kimseden izin istemeden bu kitaplarda sadeleştirmeler ve tahrifat yaparak Nur Cemaati içinde büyük tepki çekmiştir.(www.sabah.com.tr/)Ayrıca Said Nursi'nin özellikle Emirdağ ve Kastamonu Lahikalarında Nur talebelerine yapmış olduğu siyasetten uzak kalma düsturu da Gülen ve ekibi tarafından çığnenmiştir. Yaşanan bu olaylar Gülen takipçilerinin Nur Cemaatinden tamamen soyutlanmasına neden olmuştur.(Ete, 2014) Soğuk Savaş döneminin sona ermesinin ardından Gülen örgütü, Balkanlar'da ve Orta Asya'da yeni kurulan devletlerde okullar kurmaya başlamıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Özal ve hükümet dış politikada bir yumuşak güç ve kamu diplomasisi faaliyeti olarak gördüğü bu okulların açılmasını desteklemiştir. 1997 yılında dinler arası diyalog adı altında kiliselerle iletişim kurmaya başlamışlardır. 1994 seçimlerinde Refah Partisi'nin ve İslamcılığın yükselmesiyle beraber Fethullah Gülen de yükselmiştir. Fakat kendisini, radikal olarak tanımladığı Refah Partisi'nin karşısında olan, ılımlı bir İslam yorumu olarak göstermiş ve bu konumlanma üzerinden Türkiye'de bazı çevrelerden ve Batı'dan destek bulmuştur. Toplumun değişik kesimlerinden birçok insan söz konusu döneme kadar irticacı, gerici olarak gördüğü F. Gülen'i Refah Partisi karşısında bir denge unsuru olarak görmeye başlamıştır. (Çakır,2016)

Gülen ve ekibi Erbakan ve İslamcı çizginin ortaya koyduğu yerli İslami yaklaşımlara karşı alternatif "ılımlı İslam" kavramını piyasaya sokmuş ve bu yaklaşımın Kemalist-Laik Türkiye ile hiçbir kavgasının olmadığını her fırsatta dile getirerek esas hedefini perdelemiştir. 28 Şubat sürecinde de bu çizgisini bozmamış, 1980 darbesinde gösterdiği tavra benzer şekilde darbeci askerlerle birlikte olduğunu bir kez daha açık bir şekilde dile getirmiştir.(Birand,2016)

Aynı dönemde kendisine bağlı okulları devletin hizmetine sunabileceğini ifade ederek postmodern darbecilere bağlılığını göstermiştir. 28 Şubat sonrasında Öcalan'ın da yakalanmasıyla birlikte, aynı yıl 1999'da Fethullah Gülen Amerika'ya gitmiştir. Bu olay aslında ilginç bir rastlantıdır. Bir terör örgütü lideri ABD tarafından Türkiye'ye veriliyor, ileride Türkiye'nin başına

bela olacak ve 15 Temmuz hain darbe girişiminin arkasında çıkan diğer terör örgütü lideri Fethullah Gülen ise Türkiye’den kaçırılarak ABD’ye yerleştirilecekti. 27 Nisan 2007’de TSK tarafından yayımlanan e-muhtıra sonrasında ve 14 Mart 2008’de AK Parti’nin kapatılması girişimlerinde, devletin vesayet sistemiyle mücadelesine destek verme görüntüsü altında Gülen ve takipçileri, çoğu zaman sınav sorularını da çalarak –sonradan anlaşıldığı üzere– devletin stratejik kurumlarına sızmışlardır. Bu dönemde emniyet, ordu ve yargıda örgütlü bir şekilde güçlendiler. İlimli İslam’ın süvarileri olarak kendilerini tanımlayan bu ekip özgüven zehirlenmesi ile, AK Parti iktidarının vesayetle mücadele politikasını manipüle ederek, Balyoz ve Ergenekon davalarını kendi amaçlarına ulaşmak için kullandılar. Ardından Kürt meselesinin çözümüne direnç göstererek binlerce kişinin tutuklanmasında yargı ve emniyet teşkilatı içindeki yapılanmasını kullandılar. Ardından devletin istihbarat örgütüne sızmada sorun yaşadıkları için MIT Müsteşarını tutuklamaya çalıştılar. Balyoz ve Ergenekon davaları ile ordu içinde istedikleri konumu elde etmelerinin ardından 17-25 Aralık süreci olarak bilinen dönemde ise AK Parti iktidarına karşı darbe girişiminde bulundular. Bu girişim aynı zamanda siyasal alandan AK Parti kadrolarının tasfiye edilerek örgütün kendi bürokratik yapılanmaları üzerinden bir siyasal alan dizaynına yönelikti. Sonuç olarak bu girişimlerinin ardından Türkiye’nin geniş toplum kesimleri tarafından Gülen örgütünün tamamen istihbari, adli ve operasyonel bir boyuta döndüğü anlaşılmış olmuştur.

Derin devletle yüzleşme” iddiasıyla başlatılan Egenekon davalarında çok sayıda isim yargılandı. 21 Nisan 2016 tarihinde üst mahkeme, yerel mahkemenin Ergenekon isimli terör örgütünün kabulünde isabet görmedi ve dava sürecinin yeniden ele alınması kararına vardı. Böylece FETÖ’nün bu davayı fırsat görerek devlete yerleşmek amacıyla birçok kamu görevlisine kumpas kurduğu ortaya çıkmış oldu. 17 Mayıs 2006 tarihinde Avukat Alparслан Arslan’ın Danıştay 2. Daire’de gerçekleştirdiği saldırı sonucu Yücel Özbilgin hayatını kaybetti, daire başkanının da aralarında bulunduğu 4 üye ise yaralandı. Dava ile ilgili iddianamede, saldırının “Ergenekon” tarafından gerçekleştirildiği, amacının ise “kaos ve kargaşa ortamı yaratmak” olduğu ifade edildi. Daha sonra ortaya atılan iddialar ise FETÖ’nün yargı sürecini kendi lehine çevirdiği yönündeydi. Uzun tutukluluk süreleri ile sürekli olarak uzayan, ertelenen davalar ve hak ihlalleri, yargılamaları tartışılır bir duruma soktu.Ergenekon davası için kararını veren Yargıtay, eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ’un da aralarında olduğu 274 sanıklı davayı usul ve esas yönünden bozdu. 9 yıl süren davanın açılması sürecinde kilit rol alan Zekeriya Öz yurt dışına kaçtı. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, “Ergenekon terör örgütü”nün, kim tarafından ne zaman kurulduğunun, suçlarının ve hiyerarşik yapısının ortaya konulmaması, liderinin belli olmaması gibi nedenlerle yerel mahkemenin “terör örgütü” kabulünde isabet bulunmadığına hükmetti. Yüksek Mahkeme, Danıştay saldırısı davası ile Ergenekon davası arasındaki hukuki ve fiili irtibatın somut delillerle gösterilememesini de bozma nedeni yaptı. Yargıtay, delillerin toplanmasında da hukuka aykırılık olduğunu tespit etti. (<http://fetogercekleri.com>)

Ergenekon davasından sonra kamuoyunu en çok meşgul eden, askeri ve siyaseti en çok geren dava Balyoz davasıdır. Savcının 250’si tutuklu, 362 muvazzaf ve emekli subayın hepsi için 20 yıla kadar hapis istediği davada gergin duruşmalar oldu. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin içinde bir cunta oluşturulduğu iddiası var. 367 sanık var davada. Bunların 250’si tutuklu. Dava, 2003 tarihli "Balyoz Harekât Planı" başlıklı belgeler ile gündeme geldi. İddialara göre plan, dönemin 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan’ın liderliğindeki cunta tarafından hazırlandı ve darbe zeminini hazırlama amaçlı Çarşaf, Sakal, Suga ve Oraj kod adlı eylem planlarından oluşuyor. 5000 sayfalık belgelerde Fatih ve Beyazıt Camiilerinde bomba patlatılarak hükümetin sıkıyönetim ilan etmeye zorlanması, Yunanistan hava sahası üzerinde bir Türk jetinin düşürülerek halkın galeyana getirilmesi ve darbe sonrası demokrat görüşlü gazetecilerin tutuklanması gibi planların olduğu ileri sürülüyor. (www.hurriyet.com.tr)

9. FETÖ’YE KARŞI YÜRÜTÜLEN SİYASÎ VE İDARÎ MÜCADELE

Türkiye toplumu gerek 1960 ihtilali, gerekse 1980 ihtilaline karşı herhangi bir toplumsal tepki verememiştir. 15 Temmuz Darbe girişiminde ise oldukça net bir tavır sergilemiştir.1960 ve 1980

darbelerinin sabaha karşı yapılması halkın çoğunun uykuda olması sebebiyle bu darbelere karşı gelinememiştir. Yine o dönemlerde sosyal medyanın (fecebook, Twitter, insigram vb.) gelişmemesi, özel televizyonların ve özel radyoların kurulmamış olmaması belki de bu tavırların konulmamasını sağlamış olup insanların 15 temmuz gecesi kadar organize olamamıştır. 15 temmuz darbesi ise erken saatte başlaması nedeniyle bu darbenin halk tarafından bastırılmasına sebep olmuştur. Darbe hafızası oldukça trajik hatıralarla dolu olan Türkiye siyaset hayatında ilk kez demokrasiye kastedenlerin karşısına toplum bir bütün olarak çıkmıştır. Yüzlerce şehidin verildiği bu mücadele neticesinde bir terör örgütü önderliğinde girilen darbe girişimi başarısızlığa uğratılmıştır. Bu mücadele aynı zamanda demokrasiye sahip çıkma ve seçilmiş iktidarların yanında durmaktır. 15 Temmuz'un en önemli mesajı bu ülkenin tüm unsurlarını bir araya getirmek olmuştur. Özellikle Suriye'de yaşanan acılar, trajediler, ülkemizdeki Suriyeli vatandaşların çektiği sıkıntıları gören vatandaşlar devlete sahip çıkmıştır. Devlet ortadan kalkınca insanların nelerle karşılaşacağını iyi tespit eden vatandaşlarımız o gece devlete ve ülkesine canı pahasına sahip çıkmıştır. Bu aynı zamanda diğer dünya ülkelerine örnek olması açısından önemli bir olaydır. 15 Temmuz darbe girişimi ve kalkışması ülke insanlarını vatan sevgisinde buluşturmuştur.

AK Parti dönemi politikaları ise askerin siyaset üzerindeki vesayet mekanizmalarını ciddi oranda gerilettiler. Toplumsal hafızayı yeniden inşa etti. Bu bağlamda 15 Temmuz darbe girişiminin başarısız olmasında en önemli etkenlerden biri toplumsal hafızada darbelere yönelik olarak oluşturulan negatif tutumlardır. 1960'lardan itibaren her bir askeri darbenin farklı toplumsal kesimlere yönelik doğrudan olumsuz sonuçlarının olması darbelere karşı toplumsal birlikteliği oluşturmuştur. AK Parti döneminde siyasetin toptan dönüşüme zorlanması ve askeri vesayetlere karşı toplumun her düzeyinde oluşan bilinç, 15 Temmuz'da tüm siyasi partileri darbe girişiminin karşısında hizalanmasını gerektirmiştir. Diğer taraftan medyanın dönüşümü, çoğullaşması ve iletişim teknolojisinin gelişmesi darbecilerin işini zorlaştırmıştır. Her ne kadar TRT'yi açık bırakacak ve diğer kanalları susturacak planlar yapmış olsalar da istedikleri sonucu elde edememişlerdir. Yine bürokrasinin dönüşümü ve çeşitlenmesi, yeni entelektüel farklı kesimlerin kamusal alana etki edecek düzeye gelmesi de darbecileri kendilerine destek verecek mekanizmalardan yoksun bırakmıştır. (Balcı, 2016)

Erdoğan, 17-25 Aralık darbe girişiminin ardından FETÖ ile mücadeleyi devletin bekası açısından bir ölüm kalım meselesi olarak gördü. Paralel Devlet Yapılanmasını, Gülen Örgütü'nün tehlikesini ve bizatihi Gülen'in sapkın din anlayışını halka anlattı. Toplumun geniş kesimlerini bu mücadelenin yapılması gerektiğine inandırdı. Diğer muhalefet partilerinden destek görmediği halde ve hatta kendi siyasi hareketi içinde bile tehlikenin büyüklüğünü yeterince anlayamayanlara rağmen mücadeleyi sürdürdü. Özellikle yargıda ve emniyette bu örgütün yapılanmasının, en azından yönetici kadrolarının önemli bir kısmının dağıtılması darbenin önlenmesinde kilit konumdaydı. Ayrıca Erdoğan medyada bu örgüte destek verenlerle mücadele etti ve desteği azalttı. Diğer taraftan ekonomik kaynaklarını yok etmek için birçok tedbir aldı. Böylece FETÖ'nün gücüne darbe vurarak zayıflamasını sağladı. Eğer tüm bunlar şimdiye kadar Erdoğan'ın liderliği sayesinde yapılmamış olsaydı, Türkiye'de bu darbe girişiminin başarılı olma ihtimali daha yüksekti. (Miş, 2016)

10. SONUÇ VE ÖNERİLER

Fetullahçı Terör Örgütü ülkemizin en önemli güvenlik, sosyo-ekonomik, sosyo-politik, sosyo-psikolojik sorunlarından bir tanesidir. Bu örgüt ile mücadele edebilmek için onun yapısı, kuruluşu, ideolojisi ve eylem biçimlerini anlamak önemlidir.

Örgütün üyelerinin bir insanın yapamayacağı eylemleri rahatlıkla gerçekleştirir hale geldikleri görülmektedir. Bu psikolojik durum mutlaka bilinmelidir. Örgüt militanlarının bu kadar acımasız ve sivil halka zarar veren bir duruma nasıl geldikleri mutlaka öğrenilmelidir. Elde edilecek bilgiler, ileride ülkemizde yeniden faaliyet gösterecek bu örgütün veya başka örgütlerin mücadelesinde de kullanılabilir.

FETÖ'nün ürettiği din anlayışı mutlaka incelenmelidir. FETÖ'nün elli yıllık geçmişine bakıldığında örgütlenmesini gerçekleştirmede ve kendini meşrulaştırmada en çok dinî değerleri kullandığı ve kendisine dinî bir cemaat görüntüsü vermeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Örgüt kendisini dinî bir yapılanma gibi takdim ederek ülkemizde ve dünyanın farklı yerlerindeki birçok kişiyi özellikle iyi bir eğitim verdiği konularında inandırmıştır. Yurt dışında açmış olduğu okullarda, bulunduğu ülkelerin ileri gelenlerin çocuklarını kayıt ederek kendisine ciddi bir hükümet desteği sağlamıştır. Bu şekildeki uygulamalarıyla insanları kendisine bağlamıştır.

FETÖ daha ziyade güvenlik bürokrasisi, eğitim ve ekonomi alanlarındaki yapılanmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Gerek Osmanlı devletinin gerekse Türkiye Cumhuriyetinin bürokrasi yapısı, ilmiye, kalemiye, mülkiye, askeriye ve adliye üzerinedir. Bu yapılar devletin ana omurgası durumundadır. Bunun bilincinde olan örgüt geniş bir toplum desteği kazanmaktan ziyade, bürokrasi içinde etkin bir konuma sahip olarak gücünü artırmaya çalışmıştır. Özellikle siyasal sistemi yasadışı yollardan ele geçirmek için örgütün ordu, emniyet ve yargı teşkilatlarında kadrolaşma faaliyetlerine önem verdiği bilinmektedir. Bununla birlikte örgüt, bürokrasinin her kademesine kendi üyelerini yerleştirmek için sınav sorularını çalarak ve mevcut bürokratları makamlarından yasadışı ve gayri meşru yollarla uzaklaştırmayı başararak devlet idaresi içinde paralel yapılanmasını kurmuştur.

FETÖ'nün insan kaynağı ve finansı, eğitim faaliyetleri neticesinde sağlanmış olup yılda milyarlarca liralık gelir elde edilmiştir. Yine bu okullarda örgüt mensupları tarafından tespit edilen zeki öğrenciler örgüte kazandırılarak iyi bir eğitim almaları sağlanmış ve örgütün talimatları doğrultusunda hangi okula gireceği tespit edilerek sınav soruları verilip istenilen okullar kazandırılmıştır. Örgütün bu parasal gücünü ve diğer etkinliklerini gören örgüt mensupları okullarını bitirdikleri halde örgütle bağımlı daha da pekiştirmiştir. Hiçbir terör örgütü finansal desteği olmadan ayakta kalamaz. Kimi örgütler insan kaçakçılığı, uyuşturucu gibi şeyden para kazanırken FETÖ, örgüt üyelerinin maaşlarından veya ticari kazançlarından himmet adı altında ödedikleri haraçlardan kendisine finansal destek bulmuştur.

FETÖ dünyada var olan benzeri terör yapılanmalarından oldukça farklıdır. Çünkü bu yapılanmanın kendine özgü farklı özellikleri bulunmaktadır. Örgüt militanlarını, geri planda ve saklı tutarak gerektiğinde aktif hale geçebilecek gizli hücreler şeklinde kurgulamıştır. Örgüt, elamanlarını genelde bulunduğu toplumda tanınan, bilinen ve kamuoyunda etkili kişilerden seçerek inandırıcılığın yanında toplumsal destek almak için çaba sarf etmiştir. Örgüt üst düzey yöneticilerinin önemli kişilerden olması eleman bulunmasında ve kazandırılmasında propaganda yapımında etkili olmuştur. Örgüt bu şekilde geniş taban desteği bulmuştur.

Bilindiği üzere bir ailede anne ve babadan sonra birinci olarak yakınlık duyulan aile bireyleri ağabey ve ablalardır. Örgüt üyelerinin “abla” ve “abi” olarak yapılanması kendilerinin bir aile olduğunu kabul etmesine yol açmaktadır. Bu hareketle örgüt duygusal bağı ön plana çıkararak anne ve babanın yerini almayı hedeflemiştir. Bu tür bir yapılanma ile örgüte kazandırılan kişiler örgütü ailesinden önce görmekte ve ailesi olarak örgütü kabul etmektedir. Bu ruh hali içerisinde yetişen örgüt mensupları bulunduğu görevlerde üst düzey yönetici olmasına rağmen kendi kurumu içinde veya başka kurumlardaki “abi” ve “abla”ların etkisinde kalarak hiyerarşiye, liyakata önem vermemişlerdir. Bu ters hiyerarşik yapı 15 Temmuz öncesi ve gecesi kendisini gösterecek hiçbir askeri bilgisi olmayan kişilerin Türk silahlı kuvvetlerinde görev yapan asker kılıklı Tuğgeneral olmuş, Paşa olmuş, General olmuş FETÖ örgüt mensuplarına talimat ve emir verirken tespit edilecektir. Mahallelerde ışık evler kurarak kentin kılcal damarlarına kadar sızmıştır. Mahalle imamı, il imamı, bölge imamı, kent imamı, resmi kurum imamı, Türkiye imamı ve kâinat imamı olarak örgütlenmesi örgüte vatandaşlar arasında halkın gözünde saygınlığın yanında güvenilirlik kazandırmıştır. Bu tür yapılanma ile kendisini dini bir cemaat olarak göstermiş ve Diyanet işleri başkanlığına alternatif bir yapılanmayla birlikte diğer resmi kurumlardaki imamlarıyla kendisini devletin yanında paralel bir devlet olduğunu göstermiştir.

Adliye, askeriye, ilmiye, mülkiye ve emniyeti ele geçirmiş bir örgütün 15 Temmuz günü darbeye kalkışması, ülkeyi ele geçirmeye çalışması, sivil halkı öldürmesi, milletin meclisini bombalaması hiçbir kelimeyle izah edilemez. Bu örgütün bunu niçin yaptığı bilinmemektedir. Kalkışmada görev almış ve bu kalkışmanın içerisinde bulunmasına rağmen ve kamera görüntüleri kendisini gösterdiği halde yine de suçunu kabul etmeyen bu örgüt mensuplarının bu darbeyi yapması ve meşru hükümeti devirmeye kalkması, İncirlik hava üssünün lojistik destek olarak kullanılması, akıllara 12 Eylül 1980 darbesinin olduğu gün Amerika'lı generalin "Bizim çocuklar yönetime el koydu" ifadesi yeniden hatırlanmalı ve darbecilerin yurt dışı bağlantısı ve desteği olmadan bu işe girmeyeceği akıllardan çıkarılmamalıdır. Sonuç olarak;

1. Bu tür yapılarla mücadelede siyasi partilerin ortak hareket etmesi lazımdır. Bunu oya tahvil edecek, bu yapılardan faydalanabilirim anlayışından tüm partilerin vazgeçmesi lazımdır. 15 Temmuz Türkiye için önemli bir milattır. Dikkat edilmediği takdirde ülkemizin ileride daha büyük sıkıntılarla karşılaşabileceğinin işaretleridir. Tüm siyasilerin buna idrak etmesi lazımdır. Yenikapı'da başlayan o birlik ruhu her daim gündemde canlı tutulması lazımdır. Ortak vatan paydasında müşterek hareket etmek lazımdır. Çünkü darbelerin partilere ve siyasilere neler yapacağını neler yapabileceğini en iyi tecrübe eden ülkelerden bir tanesiyiz. Hele FETÖ gibi adrese dayalı bir darbenin başarılı olduğunu varsaydığımızda sonucunun kimsenin düşünmek bile istemeyeceği bir durumdur. Özellikle de emniyet teşkilatı, adalet ve silahlı kuvvetlerde işe alınmalarda, güvenlik soruşturmaları yapıldığında, kurum içi yükselmelerde daha ciddi önlemler alınması gerekmektedir.

2. Bu tür yapılar işlerini, örgütlenmelerini, teşkilatlanmalarını, vakıflar ve dernekler üzerinden yapmaktadırlar. Bu yüzden vakıf ve derneklerin daha sıkı denetlenmesi lazımdır.

3. Bu tür yapılarla mücadele edecek bir organizasyona ihtiyaç vardır. Bunların devletin kurumlarına sızmasını engelleyebilecek bir organizasyonda görev alacak personelin terör, organize suçlar, mali suçlar ve istihbarat konusunda uzman olması lazımdır. Bunun yanında, sosyolojiden, psikolojiden ve ilahiyat konusunda bilgi sahibi olması lazımdır. Türkiye bu tür yapılara teslim edilemeyecek kadar önemli bir devlettir. Bu tür yapılar boş durmayacaklardır. Bunlarla mücadele edecek ve devletimiz tarafından belirlenen stratejiyi uygulayacak cesur insanlara ve güçlü mekanizmalara ihtiyaç vardır.

4. Devlet tarafından el konulan şirketlerin, okulların ve mülklerin ve gayrimenkullerin hukuki alt yapısı hazırlanmalı ileride devletimize ve milletimize mali yük getirecek uygulanmalardan kaçınılmalıdır.

5. Gizli tanıklık ve itirafçılığa dikkat edilmelidir. Bu tür bir uygulamalardansa, etkin pişmanlık yasası çıkarılması ve örgüt elamanlarının bundan faydalanması daha iyi olabilir. İtirafçının verdiği bilgilerin iyi araştırılması gerekmektedir. Yanlış verilen bilgiler mağdur sayısının artmasına, gerçek örgüt mensuplarını gizlemeye sebep olabilir. Verilen bilgilerin örgütün yapısının çözülmesine sebep olmalıdır. Somut bilgiler olmalıdır.

6. Bu tür örgütler inançları kullandıklarından dolayı Diyanet İşleri Başkanlığına da önemli bir görev düşmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı teolojik açıdan bu tür yapıların dinî sahaya nüfuzlarına müsaade etmemeli, dinî kural ve değerlerin çarpıtılmasına karşı sistematik mücadele verilmeli ve dinin örgütler tarafından kullanılmasına, kendi din anlayışının Allah'ın diniymiş gibi algılanmasına, sadece kendilerinin İslam dininin temsilcileri olduğuna halkı inandırmalarına müsaade edilmemelidir.

7. Bu tür toplulukların sivil toplum kuruluşları gibi faaliyet göstermeleri beklenmiş, ancak bu yapılar gönüllülük ve rıza'nın dışında örgütlenip devletin imkânlarından faydalanarak devleti ele geçirmeye çalışmışlardır. Dolayısıyla devletin denetimi büyük önem arz etmektedir. Bu tür örgütlenmeler kontrolde tutularak bunların bürokraside yuvalanmalarına müsaade edilmemelidir. Bürokrasi FETÖ'den boşalan yerlere göz diken ve devlet içerisinde örgütlenme gayretinde olan başka gruplara da kesinlikle göz yumulmamalıdır. FETÖ ile mücadele dinsel olduğu kadar siyasi bir mücadeledir. Bürokraside liyakat ve ehliyete önem verilmelidir.

8. FETÖ'nün dış bağlantıları büyük bir öneme sahiptir. Gerek istihbarat, gerekse lojistik destek aldığı ülkeler iyi tespit edilmeli ve ona göre bir strateji geliştirilmelidir. Bu bağlantıların ortaya çıkarılması ve deşifre edilmesi çok önemlidir. Bu tür bağlantıların tespit edilmesi ve kamuoyuyla paylaşılması örgütün halkın nazarında gücünü yitirmesine, inandırıcılığına kaybetmesine sebep olabilir. Dış istihbarat örgütleri bu tür yapıları Türkiye'ye karşı kullanabilirler. İstihbarat karşı koyma çok önemlidir.

9. 50 yıldan beri örgütlenen, devletin kılcal damarlarına kadar sızmış, ekonomik ve siyasi açıdan güçlenmiş, gelişmiş bu örgütle mücadele uzun ve zorlu olduğu, bu yüzden de kararlılık ve inançla yürütülmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgündüz Ahmet, TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı 18.10.2016 tarihli Dinleme Tutanağı, Akyazılı Orta ve Yüksek Eğitim Vakfı, <http://akyazili.org.tr>.
- Ankara Çatı İddianamesinden. Örgütün söz konusu Yatay Yapılanması (Hücre Tipi Zincir Yapılanma)
- Balcı Ali , “Darbenin Önlenmesinden En Önemli Engel Milletin Hafızasıydı”, Derin Tarih, Sayı: 53, (Ağustos 2016
- “Bediüzzaman'ın talebesinden Gülen'e son uyarı”, Sabah, 16 Mart 2014, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2014/03/17/>
- Bernard Lewis, Demokrasinin Türkiye Serüveni, YKY Yay., İstanbul, 2007, s. 18. Bu darbenin gerçekleşmesinde ABD'nin önemli bir etkisi olduğu da iddia edilir.56Asena Boztaş, “Türk Demokrasisine Müdahaleler, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2012, Cilt: 9, Sayı: 19, s. 65-73.
- Bozdağlı Sabiha, İhtilaller ve Darbeler Tarihi, Çev., Güneş Yay., İstanbul, s. 375.
- Çakır Ruşen “1990'lı Yıllarda Gülen Kendisini RP'nin İlimli Alternatifi Göstererek Destek Aldı”, Medyascope Tv, 26 Temmuz 2016, <http://medyascope.tv/2016/07/26/1990li-yillarda-gulen-kendisini-rpnin-ilimli-alternatifi-gostererek-destek-aldi>, (Erişim tarihi: 3 Ağustos 2016).
- Çakmak Diren,“Türkiye’de Asker-Hükümet İlişkisi: Albay Talat Aydemir Örneği”, Akadematik Bakış, Cilt I, Sayı: 2, Yaz 2008, s. 47-48.
- Doğan, Mehmet, (2005). Darbeler Müdahaleler ve Siyasi Sistem. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Donat Yavuz, Demirel ile mülakat.sabah.com.tr.
- Duran Burhanettin, “Gülen Cemaati ve Sünni Kodların Kaybı”, Star Açık Görüş,29 Aralık 2013.
- Dursun Davut, 27 Mayıs Darbesi Siyaset, Şehir Yay., İstanbul, 2001, s. 13
- Emiroğlu Atiye, Cumhuriyet Dönemi Darbelerin Türk Demokrasisi Ve Çağdaşlaşmasına Etkileri Üzerine Bir İnceleme Tarihin Peşinde -Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi- Yıl: 2016, Sayı: 15 Sayfa: 1-22
- ERSOY, Tolga, Pervin Erbil, Zekeriya Boztepe, Türkiye’de Darbeler ve Provokasyonlar,Öteki Yay., Ankara, 1998.s.139-171
- Ete, Hatem “Gülen ve Takipçilerini Tanımlama Zor(unlu)luğu”, Sabah Perspektif, 1 Şubat 2014.
- www.sabah.com.tr.10 Mayıs 2015. “Fethullah Gülen’in 12 Eylülcüler’e Destek Yazısı”, <http://fetogercekleri.com/kumpaslar/ergenekon-davalari/>
- www.ismailkazdal.org/darbe-nedir-ihtilal-nedir
- www.haberturk.com .Gündem
- www.haber7.com › GÜNCEL
- www.haberler.com 28.8.2017

www.hurriyet.com.tr › Gündem

<https://www.superhaber.tv> › Yaşam

<https://www.aydinpost.com/yeni-safak-darbe-girisimiyle-ilgili-172-gizli-tanik-500-istir...>

www.hurriyet.com.tr › Gündem 13 Tem 2013 –böylece darbeler dayanak olan 35.madde

www.milliyet.com.tr.

ob.nubati.net/wiki/PKK_saflarında_örgüt_içi_infazlar_muamması

<http://www.sabah.com.tr>

Keleş Ahmet ş, FETO'nun Günah Piramidi, Destek Yayınları, 2016, İstanbul, s. 98

Kemal Mehmed , Bu Darbeler Kimin İçin?, Cem Yay., İstanbul, 1986, s.146.

Mehmet Ali Birand'ın Gülen Röportajı, <https://www.youtube.com>/Erişim tarihi: 3 Ağustos 2016

Miş Nebi, “Millet FETÖ'yü Bitirdi”, Star Açık Görüş, 23 Temmuz 2016.

Öymen Onur, Demokrasiden Diktatörlüğe İktidar Uğruna Demokrasiyi Feda Edenler, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011, s.390...

TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı.26.10.2016 tarihli Dinleme Tutanağı,

t24.com.tr/yazarlar/dogan-akin/35-madde-hakkinda-her-sey,3761

Yetkin Çetin, Türkiye'de Askeri Darbeler ve Amerika, Ümit Yay., 1995, Ankara, s. 48.

Yılmaz Hakan, Tarih Boyunca İhtilaller ve Darbeler, Timaş Yay., İstanbul, 2000, s. 365.

